

Prohlášení

„ Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, 30. března 2012

Alice Šmerhová

Poděkování

*Mé poděkování patří vedoucímu diplomové práce, JUDr. Petru Kybicovi Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a ochotu, se kterou vůči mně vystupoval.*

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Vymezení základních pojmů.....	8
2.1 Znalec.....	8
2.1.1 Pojem.....	8
2.1.2 Znalci zapsaní do seznamu.....	9
2.1.3 Znalci ad hoc.....	15
2.2 Formy uplatnění odborných znalostí v rámci trestního řízení.....	15
2.2.1 Znalecký posudek	16
2.2.1.1 Pojem a definice.....	16
2.2.1.2 Náležitosti znaleckého posudku.....	17
2.2.1.2 Náležitosti znaleckého posudku.....	18
2.2.2 Odborné vyjádření vs. znalecký posudek.....	21
2.2.3 Institut konzultanta.....	26
2.2.4 Expertizy prováděné příslušnými pracovišti aneb kriminalisticko-technická činnost.....	28
3 Právní úprava de lege lata.....	30
3.1 Přibrání znalce.....	30
3.1.1 Obligatorní přibrání znalce.....	33
3.1.2 Fakultativní přibrání znalce.....	35
3.1.3 Formální a obsahová stránka přibrání znalce.....	35
3.2 Poučení znalce.....	36

3.3	Vyloučení znalce.....	39
3.3.1	Podjatost znalce.....	39
3.3.2	Odepření podání znaleckého posudku.....	41
3.3.3	Námitky.....	42
3.4	Příprava posudku.....	46
3.5	Podávání znaleckého posudku a výslech znalce.....	49
3.6	Hodnocení znaleckého posudku.....	52
3.6.1	Kritéria hodnocení znaleckého posudku.....	52
3.7	Znalecká činnost ústavů.....	57
3.7.1	Znalecké ústavy.....	57
3.7.2	Posudek ústavu.....	60
3.8	Znalecký posudek předložený stranou.....	62
3.8.1	Obhajoba a znalecký posudek vyžádaný poškozeným.....	65
3.9	Odměňování znalce a náhrada nákladů	67
3.9.1	Znalečné.....	67
3.9.2	Náhrada nákladů.....	70
3.9.3	Vyúčtování.....	71
3.9.4	Řízení o odměnách a náhradách nákladů.....	72
3.9.5	Odměňování ústavů.....	73
4	Komparace s vybranou zahraniční literaturou	75
4.1	Právní úprava znaleckého dokazování na Slovensku.....	75
4.1.1	Obecně.....	75
4.1.2	Novela č. 444/2011 Sb. versus z.č. 382/2004 Sb.....	77

5	Úvahy de lege ferenda.....	80
6	Závěr.....	82
7	Resumé.....	85
8	Bibliografie.....	89

1. Úvod

„Význam dokazování spočívá v tom, že jde o jediný způsob, kterým si orgány činné v trestním řízení mohou a musí obstarat skutkový podklad pro své rozhodnutí, popř. jiný postup. Předmětem trestního řízení je totiž skutek, který se stal v minulosti a který orgány činné v trestním řízení, jež o něm mají rozhodovat, osobně samy nepozorovaly ani se jej nezúčastnily a pozorovat nebo zúčastnit se nemohly, protože pak by byly z důvodu podjatosti vyloučeny z možnosti jeho nestranného posouzení.“¹ Během dokazování se uplatňují všechny základní zásady trestního řízení, z nichž je ve znalecké činnosti nejdiskutovanější zásada volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 TrŘ. Průběhu dokazování se účastní různé osoby, které mají vliv na jeho průběh a výsledky. Považují se za subjekty dokazování a jsou jimi především orgány činné v trestním řízení, dále strany trestního řízení a konečně do procesu dokazování zasahují i jiné osoby, např. znalci.

Znalec je do trestního řízení přibráný tehdy, jsou-li k objasnění nutné odborné znalosti. Znalecký posudek je významným důkazním prostředkem, který představuje odborné závěry znalce důležité pro trestní řízení. Znalecká činnost je ve své podstatě veřejně prospěšnou činností čili veřejnou službou, jejíž podstatou je veřejnoprávní režim, který slouží k pomoci a ve prospěch spravedlnosti v právních řízeních k tomu zákonem povolanými orgán veřejné moci.

Ve své diplomové práci se z počátku zabývám základními pojmy, jako jsou: pojem znalec a jeho charakteristika, jaké typy znalců se vyskytují v české právní úpravě. Další kapitola je věnována oblastem, kde je za potřebí odborných znalostí. Nejpoužívanějšími formami využívání odborných poznatků je znalecký posudek a odborné vyjádření, takže definuji znalecký posudek zejména v trestním řízení a porovnávám rozdíly s odborným vyjádřením. Znalecký posudek a odborné vyjádření jsou tedy vyžadovány

---

¹ Cit. Hendrych, D. a kolektiv. Dokazování v trestním řízení. Právnícký slovník, 3. vydání. C. H. Beck: 2009.

v případech, kdy je pro objasnění věci potřeba odborných znalostí z určitého oboru, kterými orgán činný v trestním řízení nedisponuje.

Následující rozsáhlá kapitola pojednává podrobněji o problematice znalecké činnosti v trestním řízení, která měla být hlavní náplní diplomové práce. Snažím se v ní obsáhnout celou úpravu znalecké činnosti podle trestního řádu. V právních řízeních podané znalecké posudky nemají důkazní význam, jelikož se jedná o běžné listinné důkazy. Ovšem výjimkou je pouze trestní řízení, v němž má znalecký posudek, podaný znalcem z pověření obhájce, v konkrétním trestním řízení ze zákona důkazní význam znaleckého posudku, je-li opatřen k tomu určenou zvláštní doložkou podle trestního řádu. Nelze opomenout důležité kapitoly o znaleckých ústavech, o odměňování a náhradě nákladů. Samostatnou kapitolu jsem věnovala také znaleckému posudku vyžádanému stranou, jemuž bylo vyhrazeno ustanovení § 110a TrŘ po novele trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Trestní řád neupravuje znaleckou činnost komplexně, ale v mnoha případech odkazuje na zvláštní zákon č. 36/1967 Sb. a jeho prováděcí vyhlášku č. 37/1967 Sb. Novelu zákona o znalcích č. 444/2011 Sb., která je platná od 1.1.2012 pochopitelně zohledňuji v textu.

V závěru jsem se zabývala komparací znalecké činnosti v České republice a na Slovensku. Snažila jsem se poukázat na ustanovení, která české úpravě na rozdíl od slovenské chybí. Své místo si našla také kapitola s úvahami de lege ferenda, kde jsem nastínila, jaké podmínky by se měly v oblasti znaleckého dokazování změnit.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Znalec

2.1.1 Pojem

Znalec² je osobou se speciálními odbornými znalostmi rozdílnou od procesních stran (§ 12 odst. 6 TrŘ) a orgánů činných v trestním řízení (§ 12 odst. 1 TrŘ), která je přibrána za účelem objasnění konkrétních skutečností důležitých pro trestní řízení a kdy jsou takové odborné znalosti vyžadovány (např. v oboru medicíny, písma, stavebnictví, ekonomie, účetnictví, chemie, techniky a technologie)³. Přestože je znalecký posudek zvláštním samostatným druhem důkazu (§ 89 odst. 2 TrŘ), je nutné jej odlišit od důkazu výpovědi svědka (§ 97 TrŘ). Funkce znalce a svědka je neslučitelná.⁴ Jestliže je někdo ve věci svědkem, nemůže být přibrán za znalce. Když je někdo přibrán jako znalec, nemůže být při podávání posudku vyslýchán jako svědek, tedy podle procesních předpisů platných pro výslech svědka, ale jen podle procesních předpisů platných pro výslech znalce (§ 106 a 108 TrŘ).⁵ Je tedy naprosto zřejmé, že mezi znalcem a osobou svědka existuje řada důležitých rozdílů, a sice ve způsobu, jakým znalosti o skutečnostech nabývá a v níže uvedeném rozdílu, který souvisí se zastupitelností uvedených osob. Svědek totiž vypovídá o skutečnostech týkajících se trestné činnosti, o nichž nabyl vědomost mimo trestní řízení a bez souvislosti s ním. Vypovídá o skutečnostech, které vnímal svými smyslovými orgány (viděl, slyšel apod.). Znalec se seznamuje se skutečnostmi týkajícími se trestné činnosti (o nichž smí podat s použitím svých odborných znalostí posudek) teprve během trestního řízení, a to podle § 107 odst. 1 TrŘ studiem spisů nebo přítomností

---

² Srov. s NS sp.zn. 33 Odo 324/2005: Znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení.

³ srov. s R 56/1965: Účelem znaleckého posudku podle § 405 TrŘ je objasnění skutkových okolností na základě odborných znalostí v příslušném oboru.

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.3.1956, sp. zn. 1 Tz 43/56 a rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 3.6. 1976, sp. zn. 4 Tz 98/76.

⁵ R 11/1977

při provádění úkonů trestního řízení.⁶ Nutno podotknout, že svědek jest osobou nezastupitelnou na rozdíl od znalce, místo něhož si může znalosti o skutečnostech opatřit v podstatě jakákoliv osoba s potřebnými odbornými znalostmi.⁷

Jisté problémy v praxi činí posílení institutu odborných vyjádření na úkor znaleckých posudků. Znalci se cítí být degradováni ve své činnosti, která je spojena s nižším finančním ohodnocením a tím, že orgány činné v trestním řízení požadují, i když to zákon výslovně nevyžaduje, precizní a důsledné posouzení zkoumané otázky. Orgány činné v trestním řízení často argumentují tím, že nemohou přezkoumat a posoudit věrohodnost závěru učiněného znalcem. S tímto možné jen souhlasit, protože málokterý orgán činný v trestním řízení je natolik vybaven znalostmi, aby byl schopen objektivně posoudit odborné závěry.⁸

2.1.2 Znalci zapsaní do seznamu

Funkci znalce⁹ mohou vykonávat zásadně jen znalci zapsaní do seznamu znalců¹⁰ a do zvláštních seznamů se zapisují i odborná znalecká pracoviště, vědecké ústavy, vysoké školy a vědecké instituce (§ 2 a 21 ZnalZ). **Seznamy znalců** tedy svým způsobem garantují odbornost a nestrannost výkonu znalecké činnosti a slouží zejména k účelům evidence osob oprávněných k výkonu znalecké činnosti. Seznam znalců vedou nejen krajské soudy, ale i Ministerstvo spravedlnosti, které má široké pravomoci v oblasti jmenování, odvolávání, řízení činnosti znalců a aktualizuje centrální seznam na základě zpráv od jednotlivých krajských soudů. Každý krajský soud tedy vede seznam znalců, kteří jsou jmenováni ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, v jehož obvodu mají trvalé bydliště.

---

⁶ cit. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. Díl. 6. Vydání. Praha: C.H. Beck 2008. 1 525 s.

⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, s.371

⁸ JUDr. Roman Heinz, PhD., Krajské státní zastupitelství v Brně:in Trestní právo 7-8/2009.

⁹ B 3/1982-23: Znalec může opírat své závěry na základě odborných znalostí z příslušného oboru k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení toliko o důkazy provedené podle příslušných ustanovení trestního řádu.

¹⁰ § 7 odst. 4 ZnalZ: Seznamy znalců jsou veřejně přístupné.

Znalce, pro jednotlivé obory **jmenuje**¹¹ výlučně ministr spravedlnosti a předsedové krajských soudů. Znalci jsou pracovníky ústředních orgánů (veřejné správy), vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů, a dále ti, kteří jsou označeni nebo navrženi ústředními orgány. V ostatních případech jsou příslušní předsedové krajských soudů pro jmenování znalců podle místa jejich bydliště. V § 4 ZnalZ jsou taxativně vyjmenované zákonné podmínky pro jmenování znalcem, tj. státní občanství,¹² úroveň znalostí, zkušeností a osobních vlastností.¹³ Konečně posledním kritériem je souhlas znalce se jmenováním do své funkce. Co se týče řízení o **výběru** znalců, je nutné přistoupit k aplikaci správního řádu a postupovat dle § 180 odst. 2 SpŘ analogicky. Soudy jsou tedy povinny poskytovat součinnost při výběru znalců se státními orgány, vědeckými institucemi a společenskými organizacemi. Na základě písemné žádosti krajské soudy rozhodují o jmenování znalcem.¹⁴ Při označení vhodných osob pro funkci znalce nejsou orgány, vědecké instituce, vysoké školy a organizace omezeny na vlastní pracovníky. Krajské soudy při jejich výběru přihlížejí též k osobám, které o jmenování požádaly. Pro každý obor je třeba jmenovat tolik znalců, aby jejich počet stačil krýt potřebu posudků, aniž by jednotliví znalci museli být neúměrně zatěžováni výkonem znalecké činnosti.¹⁵ Výběr znalců probíhá díky činnosti poradních sborů pro znalecké otázky¹⁶ pod záštitou Ministerstva spravedlnosti či jednotlivých krajských soudů. Poradní sbory ministerstva spravedlnosti stanovují odborné

---

¹¹ Usnesení ÚS sp. Zn. II. ÚS 153/2004: Každému, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká, ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl. Jmenování do funkce znalce tudíž nelze považovat za právo každého občana.

¹² viz. čl. 14 Úmluvy a zejm. čl. 39 a 43 Smlouvy o založení Evropského společenství, které zaručují zákaz diskriminace a svobodný pohyb pracovníků a svobodu usazování (podnikání).

¹³ Cit. Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009, 205 s.: „K osvědčení odborné způsobilosti vyžadují soudy veřejné listiny, které osvědčují nejvyšší dosažené vzdělání potřebné pro výkon oboru žadatele, a veřejné listiny o akademických titulech nebo hodnostech. K doložení osobních vlastností soudy požadují výpis z rejstříku trestů a vyjádření zaměstnavatele nebo instituce, popř. odborného pracoviště žadatele k jeho jmenování.“

¹⁴ Před účinností novely mohl být znalcem jmenován pouze občan ČR, novela č. 444/2011 Sb. umožňuje i ostatním občanům členského státu EU či jiným státním příslušníkům, kteří mají na území ČR trvalý pobyt, aby vykonávali znaleckou činnost.

¹⁵ cit. § 2 odst. 2, 3, 4 vyhlášky č. 37/1967 Sb.

¹⁶ Jedná se o poradní orgány ministra spravedlnosti a krajských soudů, jejichž členové jsou jmenováni z řad znalců.

předpoklady nutné pro jmenování znalcem, pečují o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávají podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřují se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny. Poradní sbory krajských soudů zejména ověřují podmínky pro jmenování znalcem a ověřují odborné kvalifikace.

Novela č. 444/2011 Sb. požaduje, aby byl znalec způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu, bezúhonný. Fyzické osoby, které byly pravomocně odsouzeny za úmyslný trestný čin či za nedbalostní trestní čin spáchaný v souvislosti se znaleckou činností, nesplňují podmínku bezúhonnosti stejně jako znalec, který v posledních 3 letech musel být vyškrtnut ze seznamu znalců pro porušení povinností podle zákona o znalcích.

Důležitým předpokladem pro výkon činnosti znalce je **složení slibu**. Jím se znalec zavazuje dodržovat základní požadavky, tzv. povinnosti obsaženy ve slibu znalce¹⁷ : zákonný postup, nestranný výkon činnosti, odbornost. Povinnost mlčenlivosti má po novele č. 444/2011 Sb. své vlastní ustanovení § 10a a vztahuje se na znalce, konzultanty, znalecké ústavy, ale i na jiné osoby, které se podílely na znalecké činnosti.¹⁸ Dalšími povinnostmi, které je nutné dodržovat, jsou: vykonávat činnost řádně a ve stanovené lhůtě (§ 8 ZnalZ), vykonávat znaleckou činnost osobně (§ 10 ZnalZ)¹⁹, povinnost oznámit důvody podjatosti (§ 11 ZnalZ), povinnost podat posudek v řízení před státním orgánem (§ 12 odst. 1 ZnalZ), povinnost opatřit písemný posudek podpisem a pečeti (§ 13 ZnalZ), povinnost vést znalecký deník (§ 15 ZnalZ)²⁰, povinnost

---

¹⁷ Viz. § 6 odst. 2 slib zní: „ Slibuji, že při své znalecké činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.“

¹⁸ Tyto osoby je znalec nebo znalecký ústav povinen poučit písemně a povinnost mlčenlivosti musí zůstat zachována i po skončení výkonu znalecké činnosti.

¹⁹ Povinnost znalce účastnit se osobně všech znaleckých úkonů, jako jsou: místní šetření, vyšetření, sepisování posudku opatřování podkladů i účast u soudu nebo jiného orgánu bez ohledu na rozdílný odborný či procesní význam těchto úkonů (cit. § 10 in Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C.H.Beck, 2009, 205 s.).

²⁰ Jedná se o evidenční povinnost, která je zakotvena přímo v zákoně. Zákon o znalcích a tlumočnících, jeho prováděcí vyhláška a Směrnice upravují obsah znaleckého deníku, způsob zápisu do deníku i způsob provádění jejich kontrol. Znalecký deník je vázaný sešit obsahující označení znalce a průběžně číslované listy s tabulkou o deseti sloupcích, do kterých znalec vepíše povinné údaje (Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání

účtování odměny a náhrady nákladů spolu s podáním posudku (§ 19 ZnalZ), úměrné a úplné účtování (§ 19 odst. 2 ZnalZ), povinnost evidenční, tedy hlásit změny bydliště (§ 4 odst. 5 ZnalV), dodržovat náležitosti posudku a správného postupu (§ 13 odst. 1 až 3), vyznačování znalecké doložky (§ 13 odst. 4), povinnost písemný posudek ústně stvrdit na požádání státního orgánu (§ 13 odst. 5 ZnalV). Porušením výše zmíněných povinností vzniká znalci odpovědnost, tudíž musí existovat příčinná souvislost mezi škodou a protiprávním jednáním škůdce (znalce). Soudem ustanovený znalec, který vypracoval chybný znalecký posudek, odpovídá za škodu, která vznikla účastníkům řízení tím, že jim soud na základě tohoto posudku přiznal nižší plnění.²¹

Nelze opomenout zmínit trestný čin nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 TrZ a trestný čin křivého tlumočení podle § 347 TrZ.²²

Úkol znalce je třeba určit tak, aby byl důsledně omezen na objasnění skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. Znalci proto nelze stanovit úkol obstarat pro účely trestního řízení důkazní prostředky. Znalec²³ se ve svém posudku nemůže opírat o zjištění, které sám učinil na místě činu. Potřebuje-li k podání posudku doplnění nebo prověření údajů z místa činu, musí navrhnout orgánu činnému v trestním řízení provedení ohledání ve smyslu § 113 TrŘ (§ 107 odst. 1 TrŘ).²⁴

Praha: C.H.Beck, 2009, 205 s.). Krajský soud opatří deník pečetí s uvedením počtu listů deníku a také se přesvědčuje občasnými prohlídkami, jestli jsou deníky řádně vedeny. Zatímco dohled nad těmito prohlídkami vykonává Ministerstvo spravedlnosti (§ 8 vyhlášky ministra spravedlnosti k provedení zákona o znalcích a tlumočnících č. 37/1967 Sb.). Podle novely č. 444/2011 Sb. je možné vést deník také v elektronické podobě.

²¹ NS ČR sp. zn. 25 Cdo 883/2006, PR, 2008, č. 22, s. 837

²² U obou trestných činů existuje přísnější právní kvalifikace, je-li nepravdivý znalecký posudek podán před soudem, notářem jako soudním komisařem, mezinárodním soudem, státním zástupcem nebo před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu (nebo před vyšetřovací komisí Poslanecké sněmovny).

²³ R 11/1987-IV.: Skutečnosti, z nichž znalec v posudku vychází, je třeba zjišťovat dokazováním podle trestního řádu. To znamená, že vychází-li znalec z určité skutečnosti, kterou svými smysly vnímala určitá osoba, je třeba tuto osobu vyslechnout jako svědka podle § 97 a násl. TrŘ, popř. jako obviněného podle § 90 a násl. TrŘ.

²⁴ R 45/1967-I.

Jelikož znalci nejsou limitováni teritoriálním omezením svého výkonu, mohou si státní orgány i ostatní osoby vybrat kteréhokoliv znalce nebo ústav ze seznamu znalců, který spadá pod jiný krajský soud.²⁵

Na druhou stranu mají znalci také svá práva a jedno z výslovně upravených práv je zakotveno v § 14 ZnalZ, tj. právo využívat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje, potřebných pro vypracování posudku. Pokud je to nezbytné, je povinna jiná organizace, která vlastní potřebné přístroje, zařízení a materiály, umožnit znalci na jeho žádost jejich použití. Vůči znalci potom vzniká nárok na náhradu nákladů, které vznikly při použití těchto přístrojů, zařízení a materiálů.

Až novelizací zákona o znalcích, tedy zákonem č. 444/2011 Sb., došlo k zavedení institutu

„Pozastavení práva vykonávat činnost znalce“. Nahrazuje původní znění § 20, tj. odvolání znalce. Po celou dobu pozastavení nesmí znalec vykonávat znaleckou činnost.

Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, jestliže:

- a) znalec spáchal úmyslný trestný čin a bylo proti němu zahájeno trestní stíhání; toto pozastavení končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto trestní stíhání končí,
- b) bylo-li zahájeno řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům; toto pozastavení končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům končí, nebo
- c) má na základě pravomocného rozhodnutí nastoupit výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Opravné prostředky proti rozhodnutí vydanému dle a) až c) nemají odkladný účinek.

---

²⁵ R 37/1984

Jestliže se znalec obrátí na Ministerstvo spravedlnosti či na předsedu krajského soudu s tím, že z vážných důvodů žádá o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, je to možné nejdéle však na 4 roky.

Zánik práva vykonávat znaleckou činnost nastává:

- a) smrtí,
- b) prohlášením za mrtvého, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého,
- c) zbavením způsobilosti k právním úkonům, nebo omezením způsobilosti k právním úkonům, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilosti k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- d) pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin nebo pravomocným odsouzením za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce,
- e) pravomocným uložením sankce vyškrtnutím ze seznamu znalců podle § 25a odst. 3, nebo
- f) na základě písemné žádosti o vyškrtnutí ze seznamu znalců podané ministerstvu spravedlnosti nebo předsedovi krajského soudu, a to uplynutím kalendářního měsíce, ve kterém byla žádost o vyškrtnutí ze seznamu znalců a spravedlnosti nebo předsedovi krajského soudu doručena.

K tomu, aby nezaniklo právo vykonávat znaleckou činnost, musí znalec splňovat některou z podmínek pro jeho jmenování. Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o zániku práva vykonávat znaleckou činnost kvůli dlouhodobým zdravotním problémům nebo jiným závažným potížím a znalec zároveň nemá pozastavené právo vykonávat činnost znalce podle § 20 ZnalZ, či pokud tyto zdravotní, jiné závažné důvody trvají i po ukončení pozastavení tohoto práva.

Zánikem práva vykonávat znaleckou činnost znamená pro znalce jeho vyškrtnutí ze seznamu znalců.²⁶

2.1.3 Znalci ad hoc

Jsou osoby, které nejsou zapsány do seznamu znalců, ale disponují potřebnými odbornými předpoklady pro to, aby podaly posudek. Je důležité, aby takoví znalci s ustanovením souhlasili, není-li pro některý obor znalec v seznamu zapsán, nemůže-li znalec zapsaný do seznamu úkon provést nebo jestliže by provedení úkonu znalcem zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi či náklady. Takto ustanovený znalec nemůže podat posudek, dokud nesložil do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib.²⁷ Takový slib musí znalci nezapsaní do seznamu znalců, kteří jsou ustanoveni orgánem veřejné moci pro konkrétní případ (ad hoc), složit před započítáním znaleckých úkonů.

Hlavními povinnostmi stanovenými zákonem, které bych ráda připomněla, jsou: dodržování zásady nestrannosti, zásady odbornosti a využití všech znalostí a povinnost mlčenlivosti. Ad hoc ustanovený znalec je povinen vykonávat svou činnost řádně a ve stanovené lhůtě, vykonávat znaleckou činnost osobně a opatřit písemný posudek podpisem. Je pochopitelné, že otisk pečeti nebo povinnost vést znalecký deník, se na tyto znalce nevztahuje.²⁸

2.2 Formy uplatnění odborných znalostí v rámci trestního řízení

- znalecký posudek
- odborné vyjádření
- konzultativní činnost
- kriminalisticko-technická činnost

---

²⁶ Novela č. 444/2011 Sb. zákona o znalcích a tlumočnících č. 36/1967 sb.

²⁷ § 24 odst. 1, 2 ZnalZ in NS sp. Zn. 11 To 5/1974

²⁸ Doerfl, L., Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009, s. 153

Velká novela z roku 2001 přinesla do trestního řádu poměrně zásadní změnu, zavedla totiž institut konzultantů. V trestním řádu tedy rozlišujeme znalce (na něž se vztahuje také celkem zastaralý zákon č. 36/1967 Sb. a vyhláška č. 37/1967 Sb., která ho provádí), konzultanty v závažných a skutkově složitých věcech uvedených v § 157 odst. 3 TrŘ, osoby oprávněné podávat odborné vyjádření (úprava v § 105 odst. 5 TrŘ, kde se již hovoří o „potřebných odborných předpokladech“), další odborníky (osoby uvedené v § 102 odst. 1 TrŘ, mimo rámec trestního řádu orgán sociálně-právní ochrany dětí, popř. další).²⁹

2.2.1 Znalecký posudek

2.2.1.1 Pojem a definice

V odborné literatuře lze nalézt několik definicí znaleckého posudku:

„Znalecký posudek je samostatným důkazním prostředkem, kterým si orgány činné v trestním řízení nebo strany opatřují od osob nebo orgánů k tomu zvláště odborně způsobilých – znalců odborné skutkové poznatky.“³⁰

„Znalecký posudek lze definovat jako soubor výroků (soudního) znalce. Využití znaleckého posudku směřuje do oblasti potřeb soudů v národním prostředí, pak také pro potřeby státní správy, jakož i do oblasti soukromé. Znalecké posudky představují nástroj pro rozhodování stejně jako nástroj pro řízení a prostředek argumentace v rámci zvolené strategie.“³¹

Znalecký posudek je nepochybně jedním z nejvýznamnějších důkazních prostředků a při dokazování skutkových okolností činu je mu třeba věnovat pozornost. Proto v současné době aplikační praxe vychází z jednotlivých zásad

---

²⁹ Za odborný orgán je možné označit i probační úředníky, případně asistenty (§ 27b TrŘ, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě).

³⁰ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5.vyd.Praha: ASPI, 2008, 824s.

³¹ Bělohávek, A. J., Hótová, R. Znalci v mezinárodním prostředí-v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech. Vydání první. Praha: C.H.Beck, 2011, 588 s.

dokazování tak, aby došlo ke kritickému hodnocení důkazů. Je ovšem posuzován stejně pečlivě jako každý jiný důkaz co se korektnosti a věcné správnosti týče. Nedá se hovořit o privilegovaném postavení (orgány v trestním řízení jím nejsou vázány) ve vztahu k ostatním důkazním prostředkům, jelikož v rozhodování o skutkové správnosti není možné přenášet veškerou odpovědnost na znalce. Je produktem, výsledkem znalecké činnosti znalce, kterou se rozumí znalecká činnost před státními orgány a orgány, na které přešly pravomoci státních orgánů, jakož i znalecká činnost prováděná v souvislosti s právními úkony občanů či organizací.

Jedná se z pohledu procesního o zvláštní druh důkazu, jehož náležitosti a postup jeho podání stanoví zákon.

2.2.1.2 Náležitosti znaleckého posudku

Z čeho se písemný znalecký posudek skládá, je upraveno v § 13 ZnalVyh:

- a) *z nálezu (včetně zadání posudku)*, který obsahuje popis zkoumaného materiálu, jevů, a souhrn důkazního materiálu a skutečností, k nimž znalec přihlížel,
- b) *z vlastního posudku (i se závěrem posudku)*, ke kterému znalec dospěl na základě otázek, na které měl odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky, včetně odůvodnění, ve kterém znalec uvede a zhodnotí skutečnosti, které ho k závěru vedly. Dále popíše i postup, jímž k závěru dospěl, z odůvodnění logicky vyplývá závěr posudku,
- c) *ze znalecké doložky*, kterou znalec připojí na poslední straně písemného posudku. Doložka obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém posudku. Při ústním posudku podaném do protokolu sepsaného orgánem činným v trestním řízení se uvedou také údaje, které jsou předmětem znalecké doložky.

Písenný znalecký posudek musí být sešit, jeho strany jsou očíslovány, sešivací šňůra je připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti.

Neméně důležitými náležitostmi písemného znaleckého posudku stanovenými zákonem jsou vlastnoruční podpis znalce a otisk úřední pečeti (razítka)³², bez nichž by znalecký posudek byl vadný a zakládal by odpovědnost znalce za škodu, pokud by tato vada nebyla odstraněna při ústním stvrzení posudku znalcem.

Právní náležitosti posudku jsou dosti variabilní, jejich úprava se často liší v různých zemích. Některá pochybení je možné zhojit, neznamenají úplné znehodnocení znaleckého důkazu. Zásadní právní závady mohou znalecký posudek činit nicotným či nepoužitelným nehledě na to, že by mohlo dojít k porušení práva na spravedlivý proces. Excesy mohou být napadeny v řízení před Ústavním soudem nebo v řízení před Evropským soudem pro lidská práva.

2.2.1.3 Vady posudku

Podle § 109 trestního řádu se jedná o vadu posudku, pochybujeme-li o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný či neúplný. Je nutné požádat znalce o vysvětlení, a kdyby ani to nevedlo k výsledku, přibere se znalec jiný³³. Protože zákon o soudnictví ve věcech mládeže nemá speciální ustanovení, uplatní se ustanovení § 109 trestního řádu v plném rozsahu. Stejně tak ohledně znaleckého posudku podaného státním orgánem, vědeckým

---

³² Podoba znalecké pečeti, text nápisu a způsob obstarávání pečeti je popsán v § 7 ZnalVyh takto:

- 1) Znalci užívají k výkonu své funkce kulatě pečeti v jednotné úpravě, která obsahuje státní znak, jméno znalce s uvedením znalecké funkce.
- 2) Správa soudů vydá znalci potvrzení opravňující ho k objednávce a převzetí pečeti na jeho náklad.

³³ V případě dvou znalců podle § 105 odst. 4 TrŘ je nutno přibrat dva nové znalce.

ústavem, vysokou školou nebo institucí specializovanou na znaleckou činnost³⁴.

Orgán činný v trestním řízení³⁵ hodnotí znalecký posudek volně podle svého vnitřního přesvědčení podle zásad uvedených v § 2 odst. 6.

a) vady ve formálních náležitostech posudku

Takový znalecký posudek nemá formální náležitosti stanovené zákonem č. 36/1967 Sb. v § 13 a § 22/1 a vyhláškou č. 37/1967 Sb. v § 13, z hlediska závažnosti se jedná o zásadní vady:

- neuvedení nálezu resp. posudku jako samostatné kapitoly,
- posudek není sešit, strany nejsou očíslovány, chybí sešivací šňůra nebo není připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti,
- není připojena znalecká doložka,
- posudek není opatřen řádným podpisem a otiskem znalecké pečeti,
- posudek nemá číslo podle znaleckého deníku,
- posudek je vypracován znalcem, jenž není v daném oboru oprávněn podávat znalecké posudky,
- za znalecký posudek ústavu je vydáván posudek jednotlivého znalce, opatřený jeho pečeti, nikoliv pečeti znaleckého ústavu.

b) metodické vady

- znalecký posudek vychází z neúplných nebo technicky nepřijatelných podkladů, znalec na tuto skutečnost neupozornil a nesnažil se je doplnit;

---

³⁴ § 110 trestního řádu

³⁵ R 40/1972: Pokud se orgán činný v trestním řízení odchyluje od podaného znaleckého posudku, musí to náležitě odůvodnit v rozhodnutí, přičemž nesmí libovolně nahradit odborný nález znalce vlastním, v dané věci laickým názorem. Srov. též r 11/1987.

- znalec vybral jen některé skutečnosti, nepřihlédl ke všem skutečnostem, které mají význam pro podání posudku, a s rozpornými skutečnostmi se v posudku nevyrovnal³⁶;
- znalec zcela bez problému vyřešil danou otázku, i když úroveň rozvoje daného oboru vědy jednoznačné vyřešení ještě neumožňují. Sem lze zařadit i posudky a výpočty pouze ve střední hodnotě, bez uvedení možného rozsahu výlevných hodnot;
- způsob a podmínky zkoumání materiálu při zpracování posudku neodpovídaly vědeckým požadavkům;
- posudek je nejasný: není dostatečně odůvodněn, trpí vnitřními rozpory, jeho závěr nevyplývá logicky z předpokladů, z odpovědí na otázky není jasné, jaké vlastně znalec k dané otázce zaujímá stanovisko;
- posudek je neúplný tehdy, kdy odpovědi na předem položené otázky nejsou úplné, posudek se nezaobírá všemi okolnostmi, ke kterým bylo třeba zaujmout určité stanovisko;
- znalec se zabývá právní problematikou, i když k tomu není ze zákona oprávněn³⁷, např. otázkou viny, zavinění, porušení předpisů, povinností nahradit škodu apod. Nemůže ani předběžně řešit právní otázky jednoznačně a neupozorní na jinou alternativu;
- znalec zpracoval posudek nevhodně, nesprávně nebo podle neplatného právního předpisu;

---

³⁶ Vyžádaný znalecký posudek je v diametrálním rozporu s posudkem, který o téže otázce byl podán v jiném řízení. Takový posudek má v daném řízení povahu listinného důkazu podle § 112, srov. R 27/1977-II.

³⁷ Otázka nepřičetnosti je otázka právní; její posouzení náleží orgánům činným v trestním řízení na základě skutečností vyplývajících z provedených důkazů. Povaha věci otázky vyžaduje, aby její posouzení bylo založeno na odborných znalostech z oboru psychiatrie. Znalecký důkaz z tohoto oboru je však jen jedním z podkladů pro vytvoření soudcovského přesvědčení o otázce přičetnosti a musí být hodnocen v souvislosti se všemi ostatními zjištěnými skutečnostmi z tohoto hlediska relevantními. Soud nezjišťuje přičetnost pachatele jako takovou, ale vždy jen přičetnost ve vztahu k určitému činu.

- znalec ke zkoumané problematice nepřistupoval komplexně, systémově, se znalostí vlastností všech prvků systému a jejich interakcí³⁸.

Nemá-li znalec odborné předpoklady k tomu, aby mohl podávat znalecké posudky, je nutné upozornit Ministerstvo spravedlnosti nebo krajský soud, v jehož seznamu je znalec zapsán.³⁹

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné speciální ustanovení, proto se ustanovení § 109 TrŘ o vadách znaleckého posudku uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých.⁴⁰

2.2.2 Odborné vyjádření vs. znalecký posudek

Odborné vyjádření má povahu listinného důkazu, který si orgán činný v trestním řízení vyžádá, pokud je třeba k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení odborných znalostí (§ 105 odst. 1 TrŘ). Aby bylo omezeno nadbytečné přibírání znalců, stanovila novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., že tam, kde postačí odborné vyjádření, není třeba ustanovovat znalce. Dává se tedy přednost vyžadování odborných vyjádření před znaleckými posudky vždy, když vyžádání znaleckého posudku není odůvodněno složitostí posuzované otázky. Tato úprava se však neuplatní, pokud je přibírání znalce zákonem obligatorně vyžadováno.

Pojem listinného důkazu, který je zvláštním věcným důkazním prostředkem, vymezuje trestní řád v § 112 odst. 2 TrŘ, tak, že listinnými důkazy, jsou listiny, které svým obsahem potvrzují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému (obžalovanému). V trestním řádu není pojem listiny definován, ale považujeme za ni jakýkoliv předmět, na němž je písemný projev zachycen (např. dřevo, kámen, papír atd.).⁴¹ Podle novelizované úpravy nemusí podávat odborné vyjádření pouze „orgán“.⁴²

---

³⁸ Bradáč, A., Kledus, M., Krejčíř, P. a kol.: Soudní znalectví, 1. vydání. Brno: Cerm 2010, s. 125-126

³⁹ srov. § 20 písm. a) ZnalZ

⁴⁰ srov. § 1 odst. 3 ZSM

⁴¹ in: Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, s. 412

⁴² Od počátku 90. let se v praxi příliš nedodržovala zásada, podle které musí být odborné vyjádření vyžádáno od státního orgánu. Pokud jde o kriminalistické expertizy, zde příslušný

Tedy může jít o jakoukoli osobu, vykonává-li činnost, z níž může orgán činný v trestním řízení usoudit, že je odborně způsobilá k podání odborného vyjádření,⁴³ což výslovně definuje ustanovení § 105 odst. 5 věty první TrŘ, že o odborné vyjádření lze požádat i osobu, která je podle zvláštního zákona (zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících) zapsána v seznamu znalců, a fyzickou nebo právnickou osobu, která má potřebné odborné předpoklady. Podle věty druhé je možné vyžadovat odborná vyjádření od státních orgánů, které jsou povinny předložit orgánům činným v trestním řízení takové vyjádření vždy bez úplaty.

Odborné vyjádření může vyhotovit a podat osoba, u které nejsou zapotřebí vysoké nároky na její odbornost a vědomosti, např. v jednoduchém a méně závažném případě půjde zejména o rutinní posuzování skutečností důležitých pro trestní řízení, které vyžadují alespoň určitou míru odbornosti, např. lékařská zpráva o zranění poškozeného, protokol o lékařském vyšetření ke zkoušce na alkohol v krvi, zpráva o ceně zboží či služeb od právnické osoby nebo fyzické osoby, které provozují obchodní živnost.

V praxi se setkáváme také s pojmem „předběžné vyjádření“, které nachází uplatnění v případech zpráv o výsledku soudní pitvy před konečným vypracováním znaleckého posudku či v případech vyjádření předcházejících výsledky kriminalistických technických expertiz. Tudíž není možné zaměňovat s odborným vyjádřením, které se liší obsahovým hlediskem a na rozdíl od odborného vyjádření je jeho použitelnost jako důkazu před soudem dosti sporná.

---

vyšetřovatel požádal o provedení expertizy a do značné míry záviselo na povaze řešené odborné problematiky, zda odborné pracoviště (Kriminalistický ústav u velmi složitých případů a oddělení kriminalistické techniky a expertiz správ krajů) podá znalecký posudek nebo odborné vyjádření. I když odborné vyjádření (též znalecký posudek) byly podepsány příslušným expertem, zaměstnancem Kriminalistického ústavu nebo oddělení kriminalistické techniky a expertiz, expertizu podávala vždy instituce, takže v tomto případě bylo zákonné úpravě vyhověno – cit. Trestněprávní revue 9/2004, s. 256

⁴³ Nelze tedy vycházet ze starší judikatury, např. R 14/1986 („Odborné vyjádření podle § 105 odst. 1 věta druhá TrŘ je oprávněn podat jen příslušný orgán, nikoliv jednotlivec jako soukromá osoba“.)- cit. Trestněprávní revue 9/2004, s. 256

§ 105 odst. 1 trestního řádu v platném znění již nepočítá s podáváním „potvrzení“, které se tradičně objevovalo v literatuře i v aplikační praxi a v současné době je třeba jej zařazovat mezi odborná vyjádření. V jednoduchých případech se s ním bylo možno spokojit bez nutnosti přibírat znalce z oboru lékařství, což vyplývalo z faktu, že trestní řád č. 141/1961 Sb. až do novely provedené zákonem č. 48/1973 Sb. hovořil pouze o „lékařském potvrzení“. Za potvrzení se pokládala zejména lékařská zpráva o zranění poškozeného, která byla někdy zahrnována i pod odborná vyjádření, a opis chorobopisu zdravotnického zařízení atd., o nichž nesmělo být pochyb.

Za společné rysy těchto důkazních prostředků lze označit to, že vždy jde o důkazy v trestní věci, které objasňují odborné skutečnosti. Zatímco rozdíl V. Mathern⁴⁴ spatřuje v tom, že znalecký posudek objasňuje především složitější a závažnější odborné záležitosti, kdežto odborným vyjádřením nebo potvrzením méně náročné, jednodušší otázky.

Nejprve by se tedy mělo k objasnění odborných otázek obstarat odborné vyjádření. Nepostačuje-li vyžádání odborného vyjádření, přibere se znalec. Není jednoduché určit, v jakém případě postačí odborné vyjádření či znalecký posudek. Proto by měly orgány činné v trestním řízení dobře zvážit, zda dokážou posoudit složitost otázky⁴⁵ a položit si několik základních otázek⁴⁶:

---

⁴⁴ Mathern, V. Dokazovanie v čs. trestnom procese. Bratislava : Obzor, 1984, s. 172-173.

⁴⁵ Stanovisko č. 9/2003 (SL 733/2003) Sbírky výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství v Brně ze dne 29.7.2003 : „ Složitost posuzované otázky vyžaduje přibrání znalce, je-li k posouzení otázky potřebná delší doba, nutnost systematického studia příslušné odborné literatury, využívání zásadních empirických a teoretických poznatků, které je potřebné komplexním způsobem zpracovat, potřeba konzultace s dalšími odborníky apod. Bude tomu zpravidla i s ohledem na závažnost trestné činnosti, o kterou jde, z hlediska jejího rozsahu, mnohosti pachatelů, zvláštního způsobu provedení činu.“

⁴⁶ Případy, ve kterých se složitost posuzované otázky vyžaduje pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení přibrání znalce: stran dopravních nehod otázky konstrukce a řízení motorových vozidel (srov. R 1/1966), výpočet rychlosti motorového vozidla (srov. R 24/1987, R 27/1988), vyhodnocení záznamu tachografického kotouče autobusu (srov. R 9/1990), dále otázka výše bolestného (srov. R 29/1965, kde však zejména po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb. bude zpravidla postačovat odborné vyjádření), zjištění momentu smrti (srov. R 47/1970), složitější ocenění věci poškozeného (srov. R 46/1969, kde však v jednodušších případech bude postačovat vyžádání odborného vyjádření), obtížné stanovení rozsahu škody způsobené trestným činem (srov. R 25/1970, kde však v jednodušších případech bude postačovat vyžádání odborného vyjádření), stanovení obsahu alkoholu v krvi (srov. R V/1966, kde je však možné v praxi požádat v jednoduchých případech o odborné vyjádření; srov. i R 46/1994 ve vztahu k § 201a TrZ, srov. k tomu i PR 5/2000, s. 222, jež vyháází z toho, že vedle svědeckých výpovědí, lékařských zpráv či znaleckého posudku může být jedním ze souhrnu

potřebnost takového rozsahu znaleckého zkoumání, vztah znaleckého posudku k předmětu dokazování, vyčerpání jiných důkazních prostředků a jejich výsledek, dostatečnost odborného vyjádření, zda nejde o nadbytečný důkaz apod. Dále nám určuje soudní praxe, kdy bude třeba přibrat znalce (např. při zkoumání kauzálního nexu mezi jednáním obviněného a smrtí poškozeného, ke zjištění přesné doby smrti, výpočtu rychlosti jízdy motorového vozidla v době dopravní nehody a v dalších případech).

Jak jsem již podotkla výše, odborné vyjádření se považuje za listinný důkaz a na rozdíl od znaleckého posudku není žádným právním předpisem stanoven jeho obsah nebo formální náležitosti. Odlišnosti spatřujeme též v osobě zpracovatele. V případě znaleckého posudku, který může být vypracován pouze osobou zapsanou do seznamu znalců, znaleckým ústavem, nebo ojedinele znalcem ad hoc. Podle § 105 odst. 5 trestního řádu můžeme požádat kromě osob zapsaných v seznamu znalců rovněž fyzické či právnické osoby, které disponují potřebnými odbornými předpoklady (zdravotnická zařízení, ošetřující lékaře, laboratoře aj.).

Provádění těchto dvou důkazních prostředků rovněž není totožné. Zatímco výslech znalce je upraven trestním řádem, u zpracovatele odborného vyjádření je to vyloučeno, jelikož odborné vyjádření jako listinný důkaz soud pouze přečte a strany, svědci a znalci do něj mohou nahlédnout.⁴⁷ Při výběru znalce musí orgán činný v trestním řízení přihlížet k důvodům, pro které je znalec z podání znaleckého posudku vyloučen⁴⁸, při vyžadování odborného vyjádření OČVTŘ zváží pouze podjatost zpracovatele odborného vyjádření.⁴⁹

---

důkazů, byť nikoliv jediným, jimiž lze prokázat stav vylučující způsobilost pachatele k výkonu činnosti podle § 201 TrZ, též výsledek dechové zkoušky, zejména pokud byla tato zkouška provedena přístrojem, který umožňuje kvantifikovat množství požitého alkoholu; výsledek dechové zkoušky není možné bez dalšího odmítnout jen z důvodu, že přístroj, na kterém byla zkouška provedena, je zatížen určitou nepřesností, pokud výsledek odpovídá ostatním důkazům), objasnění příčinné souvislosti mezi jednáním obviněného a smrtí poškozeného (srov. R 50/1965), objasnění duševního stavu obviněného v době činu (srov. odstavec 4 po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb.) atd.

⁴⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, s. 398

⁴⁸ § 105 odst. 2 trestního řádu

⁴⁹ Za odborné vyjádření sui generis lze považovat i různá advokátní stanoviska a posudky. Posuzování právních otázek je ovšem výlučnou pravomocí soudu, proto význam takových „posudků“ je relativně omezený. Srov. Beran, K.: Význam právních posudků vypracovaných

Je-li odborné vyjádření neúplné, nejasné, vnitřně rozporné, není zde stanoven postup jako u znaleckého posudku v § 109 TrŘ. Je však možné vzhledem k charakteru odborného vyjádření jako listinného důkazu, aby byl zpracovatel vyzván k opravě písemných nedostatků, resp. aby zpracoval nové odborné vyjádření.

Znalci, který je pověřen úkonem, má být poskytnuto potřebné vysvětlení ze spisů a vymezení se mu jeho úkoly. Dále může být přítomen výslechu obviněného a svědků, a aby jim kladl otázky ohledně předmětu znaleckého vyšetřování. Znalec může navrhnout, aby byly jinými důkazy nejprve objasněny okolnosti potřebné k podání posudku (§ 107 odst. 1 tř.).

Konečně podle § 107 odst. 2 tř. je znalec oprávněn vyžadovat zdravotnickou dokumentaci týkající se zemřelé osoby, je-li přibrán k podání znaleckého posudku o příčině smrti či zdravotním stavu takové osoby.

Zpracovatel odborného vyjádření nemá možnost nahlížet do spisů, účastnit se vyšetřovacích úkonů, ani vyžadovat zdravotnickou dokumentaci, jelikož to trestní řád nestanovuje.⁵⁰

J. Chmelík (cit. Znalecké dokazování. Policie ČR- Úřad vyšetřování pro ČR. Praha, 2001, na s. 20) zmiňuje odborná vyjádření jako zjednodušené varianty znaleckého posudku, které na rozdíl od znaleckého posudku nebudou obsahovat postup znaleckého zkoumání, popis metod a použitých prostředků, ale budou pouze konstatovat výsledek zkoumání (např. cenu věci), z čehož vyplývá nemožnost jakéhokoliv přezkumu či posouzení věrohodnosti jejich závěru ze strany orgánu činného v trestním řízení.⁵¹

Další nevýhodou oproti znaleckému posudku je také to, že trestní řád neumožňuje vznést proti osobě zpracovatele odborného vyjádření, jeho odbornému zaměření či formulaci otázek, námítky, o čemž se podrobněji zmíním v další kapitole o úpravě dané problematiky de lege lata podle § 105

---

advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie č. 9/2004, s. 17-28.

⁵⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, s. 398-399

⁵¹ Chmelík, J. a kol.: c. d., s. 166

odst. 3 trestního řádu. V případě podjatosti osob, která má ve věci podat odborné vyjádření, i zde platí, že bude-li uplatňovat obviněný nebo jiná osoba své výhrady vztahující se k momentům, pro které jsou v případě znaleckého posudku přípustné námitky, takové podání se vyřídí podle svého obsahu⁵² a pochopitelně v případě odborných vyjádření s podstatně menší mírou formálnosti, než je tomu u znaleckých posudků.

2.2.3 Institut konzultanta

Konzultant je odborníkem, kterého si znalec může přibrat k posouzení zvláštních dílčích otázek, vyžaduje-li to povaha věci. Posudek, který nevypracoval pověřený znalec, ale vypracovala jej pod jeho jménem jiná osoba, která do řízení nebyla přibrána jako znalec, není použitelný jako znalecký důkazní prostředek (§ 105 odst. 1 TrŘ).⁵³ Znalec nese odpovědnost za vyhotovení celého znaleckého posudku a té části posudku, o které se konzultovalo. Konzultant tedy nevypracovává znalecký posudek namísto pověřeného znalce. Pokud by měl být v trestním řízení vyslechnut i konzultant, nebude vyslechnut v postavení svědka, ale jako znalec.⁵⁴ Není vyloučeno, aby konzultant byl odborníkem z jiného oboru, než je znalec. Jeho úkolem však musí být pouze posouzení dílčí otázky z tohoto jiného oboru, jež tvoří podklad pro posudek z oboru znalce.⁵⁵ Konzultantem, který byl tedy přibrán znalcem k posouzení zvláštních dílčích otázek, může být osoba odborně způsobilá k posouzení těchto otázek důležitých pro podání znaleckého posudku, i když není zapsána do seznamu znalců. Proto skutečnost, že znalci – psychiatři v přípravném řízení přibrali k posouzení takové otázky konzultanta –

---

⁵² § 59 odst. 1 věta první TrŘ, srov. s § 157a TrŘ

⁵³ Usnesení KS Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 615/2004: Pokud soud prvního stupně při rozhodování vycházel ze znaleckého posudku, který fakticky namísto znalce vypracovala znalcem určená osoba, jde o vadu, pro kterou nelze napadené rozhodnutí věcně přezkoumat, a nezbývá, než jej zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

⁵⁴ cit.: R 29/1986

⁵⁵ viz.: Rozsudek KS České Budějovice sp. zn. 4 To 70/1998.

psychologa, třebaže není zapsán do seznamu znalců, není sama o sobě důvodem k postupu podle § 188 odst. 1 písm. f) trestního řádu.⁵⁶

Povahou věci míníme povahu úkolu, který byl znalci zadán. Konzultant vypomáhá znalci s otázkou, ve které se znalec přímo nespécializuje. Je třeba odlišovat případy, kdy znalec potřebuje spolupracovníka přípravného nebo pomocného charakteru např. při měření terénu, nemovitosti apod.

Není možné zaměňovat tzv. konzultanta znalce⁵⁷ s konzultantem orgánu činného v trestním řízení uvedeného v § 157 TrŘ, který má znalost ze speciálního oboru, a který může se souhlasem státního zástupce či policejního orgánu provádět úkony v rozsahu nezbytném pro výkon jeho funkce. § 183 odst. 2 TrŘ umožňuje i soudu přibrat konzultanta.⁵⁸

Odlišujeme funkci konzultanta nejen od znalce v trestním řízení, ale rovněž od konzultanta znalce ve smyslu ustanovení § 10 odst. 2 zákona o znalcích. Konzultant, který je zapsán v seznamu znalců i pro určitý obor, v němž bude orgánem činným v trestním řízení požádán o konzultativní činnost, ovšem potom nevystupuje v trestní věci jako znalec, ale jako konzultant, kterého

---

⁵⁶ cit.: Rozhodnutí NS ČSR sp. zn. 3 To 12/1988.

⁵⁷ Citovaná novela trestního řádu zde naneštěstí užila terminologie, která se zejména v praxi (ale v souladu s úpravou v zákoně o znalcích a tlumočnících) užívala zcela běžně jako označení „konzultanta“ znalce.

⁵⁸ Zákonodárce připustil činnost konzultanta jen ve velmi závažných trestních věcech, za které jsou považovány především trestní věci podle § 17 tr.ř., v nichž se koná prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu či vyšetřování, anebo skutkově složitých věcech, k jejichž závažnosti je třeba řešit odborné otázky již na počátku trestního řízení. Vesměs se jedná o trestní věci týkající se závažné hospodářské a finanční kriminality. Viz komentář k trestnímu řádu citovaný v poznámce pod čarou č. 2, s. 928, kde se kromě jiného uvádí, že za závažné věci lze považovat zejména trestní věci, k jejichž projednání v prvním stupni je příslušný krajský soud (srov. §17 tr.ř.), anebo zvláště závažné úmyslné trestné činy ve smyslu § 41 odst. 2 tr.zák., i pokud jsou projednávány okresními soudy. Některé z trestných činů projednávaných krajskými soudy (srov. zejména § 17 odst. 1 písm. c/tr.ř.), nebude sice možno považovat za závažné v tomto smyslu, ale budou zpravidla spadat pod pojem „věci skutkově složitě“. Citovaný komentář poukazuje na to, že vedle věcí z oblasti hospodářské a finanční kriminality by shora uvedenou charakteristiku mohly splňovat i věci týkající se trestné činnosti v oblasti životního prostředí, složité trestné činnosti v oblasti daňové, devizového hospodářství apod.

Komentář se pokouší stanovit i určité obecné znaky, které by měly uvedené věci naplňovat-mělo by se jednat o věci, které svým charakterem vyvolávají zásadně potřebu řešení odborné problematiky již při obecném přístupu k jejich objasňování (např. základní orientace v odborné problematice projednávané věci včetně používané odborné terminologie, dále při řešení otázek, zda přibrat znalce a z jakého oboru, případně více oborů či specializací, jaké otázky takovému znalci položit, jejich formulace, atd.).

navrhnul příslušný správní úřad, jiný orgán, vědecká či výzkumná instituce. Nebude moci v téže věci podat znalecký posudek, jelikož by mohl být ve vztahu k němu označen jako podjatý.

Znalec je povinen uvést skutečnost přizvání konzultanta v posudku, není však povinen oznámit o tom zadavatele posudku.⁵⁹ Pokud tak neučiní, nemá nárok požadovat náhradu nákladů spojených s činností konzultanta. Neznamená to, že když byl konzultant přibrán osobou odměňovou orgánem činným v trestním řízení, dostane za svůj výkon finanční ohodnocení. Přibraný konzultant bude nadále v pracovněprávním vztahu s některým správním úřadem, jiným orgánem, vědeckou či výzkumnou institucí jako jejich zaměstnanec.

2.2.4 Expertizy prováděné příslušnými policejními pracovišti aneb kriminalisticko-technická činnost

V praxi přichází v úvahu poměrně často přibírání příslušného oddělení kriminalistické techniky a expertiz, která působí ve správě Policie ČR v sídlech krajských soudů (Městský soud v Praze) nebo Kriminalistického ústavu v Praze k podání znaleckého posudku, tedy kriminalisticko-technické expertizy (chemická, balistická, pyrotechnická, defektoskopická, mechanoskopická, trasologická, elektrotechnická apod.)

Pod **expertem** je chápán pracovník náležité kvalifikace a specializace především z oboru kriminalistiky, mající oprávnění k expertizní činnosti a působící na Kriminalistickém ústavu Praha Policie České republiky nebo na některém z oborů kriminalisticko-technických expertiz krajských ředitelství policie. Expert se stává znalcem, jakmile je předvolán, aby před orgánem činným v trestním řízení a po složení znaleckého slibu vypovídal jako znalec.⁶⁰

---

⁵⁹ Pokud jsou splněny zákonné podmínky pro přizvání konzultanta, lze požádat o dodatečné schválení konzultanta.

⁶⁰ Cit.: Padyšák, P., Využití odborných znalostí v kriminalistické praxi. In: Tiplice, M., Kriminalistická taktika. Policejní akademie ČR. Praha 1997, str. 27

Expert nemusí být znalcem podle zákona o znalcích, ale může jít o osobu zcela odlišnou.

Kromě pojmu znalecký posudek se v aplikační praxi můžeme setkat s pojmem expertiza, respektive **kriminalistická expertiza**. Pojem expertiza může být buď synonymem pro znalecký posudek, nebo je výsledkem znaleckého zkoumání stojícího vedle znaleckého posudku či jako proces utváření znaleckého důkazu, od rozhodnutí o nutnosti přibrat znalce, přes vlastní znalecké zkoumání a končící vlastním využitím výsledků zkoumání. Co se týče kriminalistické expertizy, tak ta je takovým druhem expertizy, při kterém se ke znaleckému zkoumání využívá odborných kriminalistických znalostí o materiálních stopách trestného činu a o jiných věcných důkazech, a ke které se používá specifických kriminalistických metod, postupů a prostředků zkoumání těchto objektů.

Komplexní expertiza je složitý souhrn znaleckých zkoumání. Každé z nich je v procesním vztahu samostatné, protože ho provádí znalec ohraničený svými odbornými znalostmi, kterými nedisponují ostatní účastníci zúčastnění na komplexní expertize.⁶¹

---

⁶¹ Cit: Mathern, V., Znalecký posudok jako důkazný prostriedok v československom trestnom konaní. Veda. Slovenská akadémia vied. Bratislava 1976, str. 103-104.

3. Právní úprava dané problematiky de lege lata

3.1 Přibrání znalce

Po nabytí novely č. 265/2001 Sb. se také znalec přibírá opatřením⁶² příslušného orgánu činného v trestním řízení stejně, jako se zcela neformálně vyžadují opatřením odborná vyjádření. Dříve se o přibrání znalce rozhodovalo usnesením. Opatření je po obsahové a formální stránce shodné s usnesením. Významným rozdílem mezi opatřením a usnesením spatřujeme v možnosti podat opravný prostředek. Zatímco je tedy proti usnesení přípustná stížnost, proti opatření je to vyloučeno. Proti osobě znalce lze vznést námitky z důvodu jeho odborného zaměření nebo proti formulaci otázek znalci položených.

Rozlišujeme opatření, jímž se přibírá znalec, a dožádání, kterým se žádá o podání odborného vyjádření. Tyto formální dokumenty jsou pojímány jako slova stejného významu. Dožádání považujeme za ještě méně formální dokument než opatření a ve své podstatě jde o volnou formou sepsanou žádost o poskytnutí odborného vyjádření.⁶³

Snahou této novely bylo preferovat v trestním řízení odborné vyjádření před znaleckým posudkem, který se uplatní ve složitějších případech a odborné vyjádření již nebude postačovat. Tento záměr novely však nebyl akceptován, stále svým množstvím převažují znalecké posudky, které jsou finančně náročné a hrazení nákladů na jejich zpracování má významné ekonomické dopady. Na daný problém se snažila reagovat další novela trestního řádu, provedená zákonem č. 274/2008 Sb., účinná od 1. 1. 2009, změnou v odst. 1. Pokud Policie ČR zadá znalecký posudek, musí být také

---

⁶² Arg.slovo „přibere“ v odstavci 1 větě druhé – nikoliv „rozhodne o přibrání“ podle dikce před uvedenou novelou.

⁶³ Chmelík, J. Znalecké dokazování. Policie České republiky – Úřad vyšetřování pro ČR. Praha, 2001, na s. 20-21.

policíí znalci uhrazen. Je ovšem ze zákona možné, že dá státní zástupce (podobně také soudce) pokyn policejnímu orgánu, aby si vyžádal znalecký posudek. Ve všech zmíněných případech je však posudek hrazen z prostředků Policie ČR, což značně demotivuje orgány činné v trestním řízení, aby pečlivě zvážily nezbytnost vyžádání znaleckého posudku.

Ustanovení § 105 odst. 1 TrŘ neupravuje podmínky, za kterých státní zástupce může ukládat, či nemůže ukládat pokyny policejnímu orgánu, ani se jinak nevztahuje k ukládání pokynů. Současně nedošlo novelou ke změně § 174 TrŘ, tudíž ani změna § 105 odst. 1 TrŘ nemůže měnit ustanovení § 174 odst. 2 písm. a) TrŘ. Státní zástupce je tedy oprávněn vydat policejnímu orgánu pokyn k přibrání znalce, ten s tím ale nemusí nutně souhlasit, pokud zváží, že znalecký posudek není nezbytně nutný. V tomto výjimečném případě nemusí policejní orgán akceptovat opačný pokyn státního zástupce, a to i s ohledem na odst. 1.⁶⁴

Podle ustanovení § 12 odst. 1 je orgán činný v trestním řízení povinen přibrat znalce nebo vyžádat odborné vyjádření, i když sám má takové odborné znalosti, které jsou potřeba k objasnění konkrétní důležité skutečnosti pro trestní řízení. Takové znalosti mu však umožní mnohem lépe zhodnotit podaný znalecký posudek jako důkaz. V případě, že by tomu tak nebylo by došlo ke směřování dvou odlišných neslučitelných funkcí, tj. funkce orgánu konajícího trestní řízení a znalce. Procesní strany by tak byly zbaveny možnosti zaujmout určité stanovisko k posudku ještě před rozhodnutím věci a nemohly by proti němu uplatnit námitky.

Znalce je možné přibrat v kterémkoli stádiu trestního řízení, tedy i v rámci postupu před zahájením trestního stíhání nebo v řízení vykonávacím. Novela z roku 2001 umožnila podle § 158 odst. 3 písm. b) vyžadovat znalecké posudky před zahájením trestního stíhání bez ohledu na to, zda se jedná o neopakovatelný nebo neodkladný úkon.⁶⁵ O přibrání znalce se musí

---

⁶⁴ Stříž, I., Polák, P., Fenyk J., Hájek R. Trestní zákoník a trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2. díl. Trestní řád. Linde Praha, akciová společnost 2010, s. 362-363.

⁶⁵ Cit. § 160 odst. 4 TrŘ : *Neodkladným úkonem* je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na

vyrozumět obviněný (podezřelý). Ve zkráceném přípravném řízení by mělo docházet k přibrání znalce jen zcela výjimečně. V řízení před soudem je vyrozuměn i státní zástupce. Poškozený nebo jiná zúčastněná osoba jsou o přibrání znalce vyrozuměni tak, aby mohli potřebnou součinnost včas a řádně poskytnout, a případně něco konat nebo strpět na úkor podání znaleckého posudku.

Orgán činný v trestním řízení by měl především ustanovit znalecký ústav nebo jiné pracoviště specializované na znaleckou činnost, zapsané do seznamu Ministerstvem spravedlnosti.⁶⁶ Nejedná se zde o státní orgány, vědecké ústavy, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost, které jsou přibrány ve výjimečných případech ve smyslu § 110 (srov. i § 21 odst. 2 ZnalZ). Podrobněji se znaleckými ústavami a jejich činností zabývám v kapitole 3.7.

Znalce zapsaného v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má sídlo, by bylo nutné přibrat v případě, pokud v příslušném oboru není takového ústavu nebo z důvodu vhodnosti. Pokud ani v seznamu tohoto krajského soudu není znalec příslušného oboru či existují jiné vážné důvody, přibere orgán činný v trestním řízení znalce zapsaného v seznamu jiného krajského soudu (§11 ZnalV). Teprve ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštní vědecké posouzení, mohou orgány činné v trestním řízení přibrat vědecký ústav. Ten může sám podat znalecký posudek nebo přezkoumá posudek podaný znalcem (§ 21 odst. 2 ZnalZ; § 110 odst. 1).

---

dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. *Neopakovatelným úkonem* je takový úkon, který nebude možné před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován.

⁶⁶ Srov. § 21 odst. 1 ZnalZ; dále i vysvětlivku č. 2 obecně k § 105.

3.1.1 Obligatorní přibrání znalce

Vyžádání odborného vyjádření podle § 105 odst. 1 TrŘ se neuplatní v případech, kdy trestní řád obligatorně vyžaduje přibrání znalce,⁶⁷ jakož i v jiných případech, kdy z ustanovení jiného zákona vyplývá potřeba přibrání znalce.⁶⁸ Znalec je výslovně přibírán, jde-li o prohlídku mrtvoly⁶⁹ a o vyšetření duševního stavu obviněného⁷⁰.

a) k prohlídce a pitvě mrtvoly, je-li podezření že smrt byla způsobena trestným činem (§115 TrŘ), je nutno přibrat znalce dva. Žádným z nich však nesmí být lékař, který ošetřoval zemřelého během nemoci, jež smrti bezprostředně předcházela, čímž je zaručena nestrannost znaleckého posudku. Není na úvaze příslušného orgánu činného v trestním řízení, zda znalce přibere či nikoliv. Zkrátka v tomto případě je třeba přibrat 2 znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Je vyloučeno, aby pitva mrtvoly byla vyžádána pouze jako odborné vyjádření. Postup při úmrtí člověka upravuje vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 19/1988 Sb., v platném znění. Nález těla mimo zdravotnické zařízení musí být bezodkladně oznámeno lékaři, je-li podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem či sebevraždou, je nutné o tom vyrozumět orgán Policie ČR. Účelem prohlídky mrtvého lékařem je zjistit úmrtí a jeho příčin. Pokud lékař přijde na něco podezřelého, např. pokud smrt byla způsobena trestným činem nebo sebevraždou, je povinen tuto skutečnost oznámit.⁷¹ Pitvu nařizují a hradí náklady takové pitvy orgány činné v trestním řízení. Jestliže při provádění patologické a zdravotní pitvy vznikne podezření, že úmrtí bylo způsobeno

⁶⁷ Srov. § 105 odst. 4, § 110, § 115, § 116 odst. 1 a 2 a § 118

⁶⁸ Srov. v souvislosti § 67b odst. 10 písm. b), d), e), f) a h) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 107 odst. 2 věta za středníkem TrŘ, pokud jde o znalecké posudky o zdravotním stavu, které nelze zpracovat bez předchozího prostudování zdravotnické dokumentace znalcem.

⁶⁹ § 115 trestního řádu

⁷⁰ § 116 trestního řádu

⁷¹ V ustanovení § 4 odst. 1 vyhlášky č. 19/1988 Sb. jsou uvedeny druhy pitev: 1) pitva anatomická - pro vědeckovýzkumné a výukové účely, 2) pitva patologická – k určení základní nemoci, komplikací, příčiny úmrtí a ověření diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnických zařízeních, 3) pitva zdravotní – ke zjištění příčin úmrtí a objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob zemřelých náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím včetně sebevraždy, 4) pitva soudní – při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem.

trestným činem, v tom případě musí dojít k přerušení pitvy a tato skutečnost se oznámí Policii ČR s návrhem na nařízení soudní pitvy.⁷² Od tohoto okamžiku se pitva řídí podle trestního řádu. Pokud orgán činný v trestním řízení nenařídí soudní pitvu, dokončí se pitva započatá a učiní se o tom záznam do pitevního protokolu;⁷³

b) dva znalci se přibírají v případě, že je nutné vyšetřit duševní stav mladistvého (§ 58 odst. 1 ZSM ve spojení s § 12, 25 nebo 32 TrZ a s § 5 odst. 1 ZSM), a to z oboru zdravotnictví – odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii.⁷⁴ Po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb. již není třeba obligatorně přibírat dva znalce, jde-li o **vyšetření duševního stavu obviněného**, který není mladistvým,⁷⁵ nepůjde-li o případ uvedený ve větě první. K vyšetření duševního stavu svědka stačí vždy přibrat pouze jednoho znalce z oboru psychiatrie.⁷⁶ Ve druhém odstavci § 116 trestního řádu je uvedeno, že nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby byl obviněný pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Proti tomuto usnesení je možné podat opravný prostředek ve formě stížnosti, který má odkladný účinek. Takový postup znalec psychiatr stanoví, jestliže je nepochybné, že nemůže bez pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu spolehlivě zjistit diagnostické závěry o jeho duševním stavu. Soud nemůže závěr o potřebě takového pozorování dělat závěry jen pouze na základě vlastních úvah, neboť tato otázka vyžaduje odborné znalosti.⁷⁷

Abychom správně rozuměli, zákon má na mysli přibrání dvou znalců ze stejného oboru i odvětví. V praxi je připouštěno přibírání i dvou znalců ze stejného oboru, ale různých odvětví jako je tomu například u znaleckého

⁷² Podezřelým úmrtím je takové úmrtí, které je vzhledem ke svým okolnostem zvláštní tím, že jsou na mrtvole stopy poranění, na místě nálezu nebo jeho okolí se nachází krevní stopy, je zde nepřiměřený nepořádek, stopy zápasu či nějaké jiné negativní či nepřirozené okolnosti. Na místě není to, co by tam být mělo, či naopak, je tam něco, co by tam být nemělo.

⁷³ Trestní právo 7-8/2009 : JUDr. Roman Heinz, PhD., Krajské státní zastupitelství v Brně, s. 23.

⁷⁴ §58 odst. 1 zákona č. 218/2003, o soudnictví ve věcech mládeže.

⁷⁵ Srov. § 105 odst. 2 druhá věta, § 116 odst. 1 a 2 ve znění před 1.1.2002

⁷⁶ Srov. R 5/1995

⁷⁷ Srov. R 24/1990 a R 18/1997

posudku o prohlídce a pitvě mrtvoly. V tomto případě jsou dva znalci z oboru zdravotnictví, z nichž jeden je znalcem z odvětví soudního lékařství a druhý znalcem z odvětví patologické anatomie.⁷⁸

3.1.2 Fakultativní přibrání znalce

Posledním případem, kdy zásadně nepostačí přibrání jednoho znalce, je objasnění jiné zvláště důležité skutečnosti, např. objasnění skutečností, které se týkají technických a technologických okolností zvláště těžké dopravní nehody na železnici, havárie letadla, jaderného zařízení, příp. obtížných případů posouzení duševního stavu obviněného apod. To vyžaduje znalosti z různých oborů i odvětví. Nemůžeme opomenout ani podobný postup u skutečností, které sice nejsou zvláště důležité, ale k tomu, aby byly objasněny, je třeba odborných znalostí z různých oborů, např. je-li vyšetřován duševní stav obviněného ze sexuální trestné činnosti. Je třeba přibrat znalce z oboru lékařství, odvětví psychiatrie a sexuologie, postačí znalec, který se specializuje v obou těchto oblastech. Jednodušší otázky stačí řešit v rámci jednoho oboru i tím, že si znalec přibere konzultanta.⁷⁹

3.1.3 Formální a obsahová stránka přibrání znalce

Jak jsem již uvedla, forma opatření se po obsahové stránce podobá usnesení. Proto je obsah opatření třeba přizpůsobit podle § 134 trestního řádu:

- označení žadatele a datum,
- označení trestní věci, ve které se znalecký posudek vyžaduje,
- označení ustanovení trestního řádu, podle kterého je znalecký posudek vyžadován,
- označení osoby, od které je znalecký posudek vyžadován,

---

⁷⁸ Srov. R 41/1976, R 52/1991

⁷⁹ Viz. R 29/1986, R 54/1989, a zejména R 20/2000

- obor znalecké činnosti nebo odbornost, ve kterých má být znalecký posudek podán,
- otázky a úkoly, které mají být v rámci znaleckého zkoumání provedeny a zodpovězeny,
- lhůta k podání znaleckého posudku,
- poučení ve smyslu ustanovení § 106 trestního řádu.

Nutno dodat, že uvádět datum narození a jméno znalce je podstatnou náležitostí opatření z důvodu, že by mohlo docházet k nežádoucí záměně osob. Vzhledem o ochraně znalců není třeba uvádět v opatření znalcovo bydliště, stačí uvést pracoviště znalce či osoby, která znalecký posudek podává.

Proti opatření o přibrání znalce podle § 105 trestního řádu není přípustný opravný prostředek. Můžeme však vznést námitky, o kterých se podrobněji zmíním později.

3.2 Poučení znalce

Poučení znalce je důležitou součástí a předpokladem dokazování znaleckým posudkem. Znalec musí být poučen ještě před podáním znaleckého posudku, a to na základě ustanovení § 106 TrŘ.⁸⁰ Skutečnosti, o kterých znalec musí být poučen, jsou:

- a) následky nedostavení se – může být u znalce jen uložení pořádkové pokuty podle § 66 TrZ, nikoliv předvedení jako je tomu u obviněného či svědka;
- b) povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by mohl být vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec;
- c) význam znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu;

---

⁸⁰ Znalec musí být podle § 106 poučen před podáním znaleckého posudku. Není vadou znaleckého posudku, jestliže znalci ještě před tímto poučením vyšetří zdravotní či duševní stav obviněného, popř. provedou jiné úkony potřebné k přípravě a zpracování posudku.

d) trestní následky křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

Podle § 66 TrZ by mohlo znalci hrozit nejen postižení za bezdůvodné nedostavení se k příslušnému orgánu činnému v trestním řízení, nýbrž za bezdůvodné odmítnutí podat znalecký posudek. Pokud znalec zcela bezdůvodně odmítl podat znalecký posudek, vyrozumí o tom orgán činný v trestním řízení, který ho přibral, Ministerstvo spravedlnosti nebo krajský soud. Následně bude věc přezkoumána a znalec bude upozorněn na možnost vyškrtnutí ze seznamu znalců, pokud nadále nebude plnit své povinnosti a vědomě bude pokračovat v jejich porušování. Jak Ministerstvo spravedlnosti, tak krajské soudy zde nevystupují jako nadřízené orgány činné v trestním řízení, které jsou procesně nadřízené, ale jako orgány státní správy soudů.⁸¹

Skutečnostmi, které brání znalci být ve věci činný jako znalec, jsou zejména skutečnosti, pro které znalec může odepřít provedení znaleckého úkonu nebo pro které nemůže být znalci uloženo podání posudku. Proto je žádoucí již v předvolání poučit znalce také o právu odepřít provedení znaleckého důkazu. Jako znalec nebude činný ani v případě, že v předmětné věci působí jako obhájce a bude-li vyslýchán jako svědek.⁸² Důvody vyloučení či důvody bránící ve výkonu znalecké činnosti mohou namítat jak znalec, tak strany. Orgán, který znalce povolal, rozhodne o jejich opodstatnění. Pokud jsou opodstatněné, nic nebrání v přibrání nového znalce.

Před podáním znaleckého posudku musí být znalec poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu⁸³ a o trestních následcích křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku.⁸⁴ Toto poučení bývá zpravidla buď součástí opatření o přibrání znalce, nebo je k němu připojeno. Písemný posudek znalce nebo protokol o jeho výpovědi lze číst podle § 211

---

⁸¹ Srov. § 123 odst. 1 písm. l) a § 126 odst. 1 písm. k) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.3.1956, sp. zn. 1 Tz 43/56 a Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3.6.1976, sp. zn. 4 Tz 98/76.

⁸³ Obecným zájmem je zde především dosažení účelu trestního řízení.

⁸⁴ Srov. § 211 odst. 5

odst. 5 TrŘ jen tehdy, jestliže znalec byl před podáním posudku poučen podle § 106, nejsou pochybnosti o správnosti a úplnosti posudku, a státní zástupce i obžalovaný s tím souhlasí.⁸⁵ Pokud by znalec poučen nebyl, jde o odstranitelnou vadu, totiž bylo by možné tento nedostatek napravit případným doplňujícím výsledkem znalce, kdy by byl teprve poučen a zopakoval by již dříve podaný znalecký posudek.⁸⁶ Je třeba dbát opatrnosti, abychom nezaměnili poučení znalce se slibem znalce,⁸⁷ a to zejména v těch případech, kdy byl přibrán znalec nezapsaný do seznamu znalců.⁸⁸

Platí zásada, že strany mají právo si obstarávat důkazy, pro jejichž provedení a hodnocení platí stejný postup jako pro důkazy opatřené orgány činnými v trestním řízení podle § 89 odst. 2, má-li být tento posudek v řízení použit jako znalecký důkaz. Z toho důvodu novela trestního řádu z roku 1993 (zákon č. 292/1993 Sb.) stanovila, že i znalec, který podává znalecký posudek na základě žádosti některé ze stran, musí být poučen o významu znaleckého posudku a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku, stejně jako musí být upozorněn na povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání, aby byl ve věci činný jako znalec. Toto poučení přichází v úvahu, jen pokud je vyslýchán znalec, který podal znalecký posudek na základě žádosti některé ze stran, v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.

---

⁸⁵ NS ČR – R 55/1974

⁸⁶ Přičemž ustanovení § 106 výslovně nepožaduje poučení znalce před podáním posudku, tento požadavek je obsažen jen v § 211 odst. 5 TrŘ.

⁸⁷ § 21 odst. 1 i 2 ZnalZ

⁸⁸ § 24 odst. 1 písm. a) až c) ZnalZ

3.3 Vyloučení znalce

3.3.1 Podjatost znalce

Orgán činný v trestním řízení by měl být obezřetný při výběru osoby, která má být přibrána jako znalec k podání znaleckého posudku nebo vyžádání odborného vyjádření.⁸⁹ Je třeba přihlídnout k úpravě o vyloučení znalce podle zvláštního zákona, jímž je zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Ustanovení § 11 odst. 1 ZnalZ pojednává o vyloučení znalce, podle něhož nesmí podat posudek znalec, pokud lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho *nepodjatosti*.⁹⁰

Trestní řád v této otázce odkazuje právě na úpravu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.⁹¹

K nestrannosti svého výkonu se znalec zavazuje již ve slibu proto, aby nestranně zprostředkoval odborné znalosti soudu nebo jinému státnímu orgánu v rámci řízení před tímto orgánem. Nestrannost znalce souvisí s uplatňováním principu na spravedlivý proces účastníků řízení a navazuje na zásadu nezávislosti a nestrannosti soudu a soudních osob, která je zakotvena v č. 6 odst. 1 větě první Úmluvy a v čl. 36 odst. 1 LPS. Požadavek nestrannosti znalce jako osoby, která poskytuje soudu nebo jinému státnímu orgánu součinnost a odbornou pomoc pro potřeby důkazního řízení, je tedy odvozován od nestrannosti soudců z jednoho prostého důvodu-že znalce zahrnujeme do okruhu soudních osob, na něž se ochrana nestrannosti vztahuje. Hranice nestrannosti znalce je zcela transparentní, může být sledována účastníky řízení a soudem, ostatní subjekty řízení se mohou k otázce podjatosti vyjádřit.

---

⁸⁹ § 105 odst. 2 věta první se vztahuje k osobě znalce, věta druhá se vztahuje k osobě zpracovatele odborného vyjádření. U obou osob je postup obdobný.

⁹⁰ Blízký příbuzenský vztah znalce státního zástupce srov. i rozhodnutí NS ČR sp. zn. 5 Tz 63/2001.

⁹¹ Na rozdíl od občanského soudního řádu, který se problematikou podjatosti zabývá v § 14 až 17. Má tedy svoji speciální úpravu, která má ve své aplikaci přednost.

Znalec může mít buď vztah k projednávané věci, nebo k osobám⁹², které se řízení účastní. Poměr k věci, která je předmětem řízení, chápeme jako osobní zájem znalce na výsledku řízení. Důvod podjatosti existuje také ve vztahu k právnickým osobám, např. pracovněprávní vztah mezi znalcem a jeho zaměstnavatelem.

Dozví-li se znalec o skutečnostech, pro které byl vyloučen, oznámí to neprodleně orgánu činnému v trestním řízení, který ho přibral. Respektive o vyloučení znalce rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku ustanovil, což je uvedeno v ustanovení § 11 odst. 2 ZnalZ.

Tyto důvody by měl znalec oznámit bez zbytečného odkladu, jakmile se o nich dozví. Lhůta je subjektivní, jiná lhůta pro toto oznámení není. Účastníkům může být stanovena akorát procesní lhůta, do kdy mají právo namítat podjatost znalce. Po uplynutí této lhůty mohou účastníci namítat podjatost znalce jen tehdy, že se o ní dozvěděli později, také bez zbytečného odkladu. Zákon může stanovit zákaz vypracování posudku, ale další postup o vyloučení znalce kvůli podjatosti stanovuje ustanovující orgán a je na něm, jak ve věci rozhodne. Je-li rozhodnutí orgánu o námitkách podjatosti negativní, tj. důvody podjatosti neshledal a znalce nevyloučil, znalec je povinen v úkonu pokračovat. Vůči tomuto rozhodnutí není opravný prostředek, účastník řízení ale může vadu procesního postupu soudu, která spočívá v nevyloučení znalce namítat až ve svém opravném prostředku proti rozhodnutí v meritoru věci.

V případě, že je rozhodnutí o vyloučení znalce pozitivní, znalec musí bez zbytečného odkladu vrátit všechny zapůjčené podklady zpět orgánu, který jej ustanovil.

V případě, že byl posudek znalci zadán na základě dohody s jinou osobou, se nemění nic na faktu, že znalec, který shledal důvody své podjatosti, bude

---

⁹² Definici osoby blízké nalezneme v § 116 ObčZ, podle kterého je osobou blízkou příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném jsou pokládány za osoby navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Jedná se tedy zpravidla o osoby, které pokud nejsou příbuznými, jsou se znalcem v osobním přátelském vztahu. Toto zákonné ustanovení se nevztahuje na běžně známé osoby, jako jsou např. sousedi.

vyložen z vypracování svého posudku.⁹³ Jelikož je tato otázka velmi diskutabilní, vztahuje se na znalce, který vypracovává znalecký posudek podle zákona o znalcích a tlumočnících, jak tento zákon, tak vyhláška, která jej provádí. Není důvod, proč by měla být podjatost opomíjena či by měla být jinak vykládána a měněna u posudků na základě dohody. Znalci by neměli otázku podjatosti nijak podceňovat a naopak by se měli snažit dbát o své dobré jméno.

Je-li znalec ustanoven orgánem veřejné moci, nejprve by se měl seznámit se záhlavím usnesení či opatření, kterým byl ustanoven. V něm je obsaženo označení účastníků nebo jejich zástupců a také označení věci. Takže hned na začátku může znalec zjistit, zda existují nějaké důvody podjatosti. Další možnosti, jak případně podjatosti předejít je prostudování soudního spisu, který je znalci zaslán poštou nebo se s ním znalec může seznámit v souvislosti s opatřováním podkladů nebo přípravy na výslech. Spis je nutné prostudovat co nejdříve a neodkládat to na pozdější dobu, jinak by mohly vzniknout nechtěné průtahy v řízení a pochybnosti o úmyslech znalce.

3.3.2 Odepření podání znaleckého posudku

V jistých případech může znalec *odepřít podání posudku*, což platí obdobně jako v ustanovení o svědcích.⁹⁴ Znalec by svým podáním mohl způsobit nebezpečí trestního stíhání sobě, svým příbuzným v pokolení přímém, sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželovi, partnerovi nebo druhovi nebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní. Znalec má tedy právo odepřít výpověď stejně jako svědek. Je to znalcovo procesní právo na rozdíl od předchozích důvodů, které jsou dány ze zákona. Pokud by chtěl znalec uplatnit důvody odmítnutí úkonu, měl by postupovat shodně jako u oznámení důvodů podjatosti. Soud bude mít poté možnost objektivně posoudit důvody odmítnutí uvedené v § 11 odst. 3 ZnalZ. Zákon ovšem předpokládá, že znalec je zapsán v seznamu proto, že chce činnost dobrovolně vykonávat. Tím pádem není vhodné, aby znalec

---

⁹³ § 12 odst. 2 ZnalZ

⁹⁴ Srov. § 99 a § 100 trestního řádu

svévolně odmítal vypracování posudku a této možnosti zneužíval. Zevrubnější a propracovanější úpravu očekáváme v navrhované novele zákona.⁹⁵

3.3.3 Námitky

Jak jsem již zmínila ve výkladu o přibírání znalce, novela trestní řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. nahradila předešlý způsob rozhodování o přibírání znalce usnesením, proti kterému bylo možné podat stížnost. Nyní je možno vznést námitky, které nejsou omezeny, z několika důvodů:

- a) proti osobě znalce z důvodů, které jsou uvedeny ve zvláštním zákoně, tedy v § 11 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících,
- b) proti odbornému zaměření znalce – zde hraje roli hlavně to, jak je ve věci znalec odborně erudován z hlediska příslušného oboru a odvětví, na jaké je odborné úrovni, na co se specializuje a posuzují se jeho znalcovy schopnosti řešit konkrétní odbornou problematiku v posuzované trestní věci. Tyto námitky lze vznést zejména v případě § 24 ZnalZ, ve kterém je ustanovena znalcem osoba, která působí ad hoc, přičemž bude záležet i na tom, k jaké odborné problematice byl znalec přibrán.
- c) proti formulaci otázek položených znalci – otázky položené znalci vymezují jeho úkol a ani po uvedené novele není výslovně stanoveno, že by měly být vymezeny přímo v opatření o přibrání znalce. Takové vymezení úkolu znalce je v praxi určitě žádoucí z hlediska efektivnosti a hospodárnosti řízení, proto je třeba znalecký úkol zpravidla vymezit formou uvedení otázek, jež má ve znaleckém posudku zodpovědět, zpravidla přímo v opatření o přibrání znalce.⁹⁶ Analogická použitelnost této úpravy je v případě odborného vyjádření zcela vyloučena. Není tedy možné podat námitky proti vymezení zadání zpracovateli odborného vyjádření.

---

⁹⁵ Doerfl., L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009

⁹⁶ Ještě před novelou zákona č. 265/2001 Sb. se připouštělo, že tyto otázky mohou být formulovány i mimo rámec tohoto usnesení.

Námitky je možné vznést kdykoliv v průběhu trestního řízení, jakmile byl znalec orgánem činným v trestním řízení přibrán, ale i kdykoliv později, je-li to zdůvodněno. Je možné vznést námitky i v rámci opravného prostředku proti meritornímu usnesení. Uplatnění námitek není vázáno žádnou lhůtou, ale k jejich uplatnění by zásadně mělo dojít do právní moci rozhodnutí včetně řádných opravných prostředků – odvolání a stížnosti. Námitky mohou být vzneseny také v rámci mimořádného opravného prostředku⁹⁷, ale zde již musí být splněny podmínky pro podání takového opravného prostředku.⁹⁸ Za těchto podmínek lze námitky učinit i součástí dovolání nebo návrhu na povolení obnovy řízení a námitky posuzuje orgán, který je příslušný o opravném prostředku rozhodnout.⁹⁹ Podobný postup je připuštěn v případě, kdy nejvyšší státní zástupce může uplatnit své mimořádné oprávnění zrušit nezákonné usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci podle § 174a TrŘ.

Osoby, které mohou vznést námitky, nepřímo dovozujeme z poslední věty odstavce 1, neboť se jedná o osoby, které se o přibrání znalce vyrozumívají. Z logiky věci vyplývá, že v přípravném řízení, je touto osobou obviněný.¹⁰⁰ Zpravidla obviněného se znalecký posudek dotýká. Je-li vyrozumívána jiná osoba, může námitky podat i tato osoba.¹⁰¹ Námitky mohou vznášet i ostatní strany.¹⁰²

Námitky v řízení před soudem může mimo shora uvedených osob vznést i státní zástupce.

Podobné oprávnění jako státní zástupce může vznést námitky také znalec, ovšem nelze považovat za uplatnění námitek postup, kdy oznamuje

---

⁹⁷ S výjimkou stížnosti pro porušení zákona

⁹⁸ Srov. zejména § 265a, 265b a 265f u dovolání a § 278 u obnovy řízení

⁹⁹ K tomuto můžeme srovnat ustanovení § 146 odst. 2 u stížnosti, § 252 u odvolání, § 265c u dovolání, § 266 odst. 1 u stížnosti pro porušení zákona, která zde však nepřichází v úvahu, a § 281 u návrhu na povolení obnovy.

¹⁰⁰ Obhájce může vznést námitky v případě, že je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo byl v této způsobilosti omezen. Je-li konáno řízení proti mladistvému, pak i zákonný zástupce může vznést námitky, popř. orgán pověřený péčí o mládež.

¹⁰¹ Její zákonný zástupce nebo zmocněnec, srov. § 42, 44, 45, 50, 51 a 51a.

¹⁰² Srov. § 12odst. 6

orgánu činnému v trestním řízení, že je vyloučen.¹⁰³ Buď v situaci, kdy mu případně brání nějaká okolnost, která se vztahuje k dané věci, osobě obviněného, odbornému zaměření nebo specializaci, podat znalecký posudek, nebo po oznámení opatření o jeho přibrání jako znalce může namítat také okolnosti tvořící možný obsah námitek.

V přípravném řízení je důležitým orgánem činným v trestním řízení především státní zástupce, na němž záleží, jak se bude postupovat před zahájením trestního stíhání a ve vyšetřování. Policejní orgán se námitkami sice zabývá, ale nemůže rozhodnout o jejich důvodnosti. Musí je se svým stanoviskem předložit vždy státnímu zástupci. Jak je nám známo, státní zástupce vykonává v přípravném řízení jakýsi dozor nad zachováním zákonnosti (§ 174 TrŘ). Pokud vykonává vyšetřování státní zástupce¹⁰⁴, posuzuje je státní zástupce, který vykonává dozor. Za předpokladu, že státní zástupce koná celé vyšetřování i v jiné věci, než je uvedena v § 161 odst. 3, 4 či § 179a odst. 3 TrŘ.¹⁰⁵ Jsou-li námitky posuzovány v době, kdy ještě nedošlo k zahájení trestního stíhání, ve věci uvedené v § 161 odst. 3, 4 či výjimečně v § 179a odst. 3 TrŘ, posuzuje je dozorcující státní zástupce při prověřování skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

V řízení před soudem po podání obžaloby nebo výjimečně i návrhu na potrestání posuzuje důvodnost námitek předseda senátu nebo samosoudce soudu, před kterým se v době oznámení námitek vede řízení.¹⁰⁶

Orgán, který námitky posuzuje, rozhoduje o námitkách zásadně opatřením¹⁰⁷. Jestli jsou námitky důvodné, o tom rozhoduje státní zástupce, předseda senátu nebo samosoudce a může:

---

¹⁰³ Srov. úpravu v § 11 odst. 1 a 2 § 12 odst. 1 ZnalZ

¹⁰⁴ § 161 odst. 3, 4 a zcela výjimečně i § 179a odst. 3

¹⁰⁵ Srov. § 174 odst. 2 písm. c)

¹⁰⁶ Oznámením rozumíme jejich doručení orgánu činnému v trestním řízení, byly-li sděleny ústně do protokolu, je to doba provádění úkonu, o němž byl protokol sepsován.

¹⁰⁷ Usnesení se nevydává - srov. větu čtvrtou odstavce 3 o způsobu vyřízení námitek.

- námitkám vyhovět, pokud důvody pro vyžádání znaleckého posudku a přibrání znalce nadále trvají a jsou- li důvodné, novým opatřením k vyžádání znaleckého posudku bude ustanoven jiný znalec¹⁰⁸. Pokud námitky směřují proti formulaci otázek, postačí jen upravit formulaci otázek, anebo shledá-li příslušný orgán s ohledem na povahu odborné otázky¹⁰⁹, že postačí vyžádání odborného vyjádření podle věty první odstavce 1. Také nemusí existovat vůbec žádné důvody pro vypracování znaleckého posudku.

Opět si vysvětlíme, jak to probíhá v jednotlivých stádiích trestního řízení:

Pokud v přípravném řízení státní zástupce vyhoví námitkám, zruší podle § 174 odst. 2 písm. e) opatření policejního orgánu o přibrání znalce a vydá pokyn policejnímu orgánu, aby přibral jiného znalce, jestli nenahradí opatření o přibrání znalce vlastním opatřením. Postup se nemění ani u státního zástupce, který vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení ve věcech, v nichž vyšetřování koná státní zástupce.¹¹⁰

Soud v prvním stupni vykonávající řízení, přibere jiného znalce, pokud shledal námitky důvodnými. Soud rozhodující v druhém stupni o opravném prostředku nebo o mimořádném opravném prostředku vydá příslušný pokyn ve zrušujícím rozhodnutí směřujícím vůči orgánu prvního stupně nebo vůči jinému orgánu činnému v trestním řízení, aby přibral jiného znalce nebo aby formuloval otázky jinak. Takový orgán v prvním stupni či orgán činný v trestním řízení je takovým pokynem vázán.

Námitky mohou být uplatněny v rámci opravného prostředku. Posoudí se v rámci rozhodnutí o tomto opravném prostředku, a jak budou vyřízeny, se uvede zpravidla v odůvodnění příslušného rozhodnutí o opravném prostředku. Je zde možnost, že by zejména odvolací soud mohl sám v odvolacím řízení k uplatněným námitkám doplnit dokazování, a sice písemným doplněním

---

¹⁰⁸ Srov. odstavec 1 větu druhou

¹⁰⁹ Stupeň složitosti či spíše jednoduchosti

¹¹⁰ Srov. § 161 odst. 3, 4 a § 175 odst. 2. Obdobný postup se uplatní i v případě státního zástupce, který vykonává ve věci dozor, pokud ve věci konal jednotlivý úkon spočívající v přibrání znalce nebo celé vyšetřování podle § 174 odst. 2 písm. c).

znaleckého posudku či výsledkem znalce ohledně jinak formulovaných otázek nebo také přibráním jiného znalce¹¹¹.

- námitkám nevyhovět, protože neshledal důvody, pro které by musel být znalec vyloučen nebo pro postup, že znalecký posudek bude kvůli jiným důvodem zpracován jiným znalcem nebo podle jiným způsobem formulovaných otázek, popř. že nebude vyžadován vůbec anebo že bude postačovat odborné vyjádření. Zkrátka námitky se jeví jako nedůvodné¹¹².

3.4 Příprava posudku

Podle § 107 odst. 1 věty první trestního řádu je nutné, aby orgány činné v trestním řízení vymezily znalci jeho úkoly. Předpokladem je přesné uvedení okolností, které objasní příslušně erudovaný znalec. Je-li to vhodné a účelné, jsou znalci přímo formulovány otázky¹¹³. Například se objasňuje příčina smrti poškozeného, jakou hodnotu měla věc v době odcizení, duševní vztah obviněného v době spáchání činu, zjištění, jestli patří otisky prstů sejmuté na místě činu právě obviněnému nebo pokud byla nalezena zbraň na místě činu, zda patří obviněnému a zda střela vyšla z této zbraně atd.¹¹⁴

Znalec se s celou věcí seznamuje z potřebných spisových materiálů, kterými nejčastěji bývá celý soudní spis, případně jistá část spisu. Včetně těchto procesních pramenů znalec využívá svých odborných postupů

---

¹¹¹ Srov. § 259 odst. 1, 3 a § 263 odst. 6, 7

¹¹² Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. Díl. 6. vydání. Praha : C. H. Beck 2008

¹¹³ Srov. R 1/1966

¹¹⁴ Například znalcům z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství, kteří provádějí pitvu, se zpravidla položí otázky: jaká byla příčina smrti, jaká zranění byla zjištěna na těle mrtvol, jak asi vznikla tato zranění, jaký nástroj byl k tomu použit, vznikla-li za života či po smrti oběti, jaká byla intenzita útoku, posuzuje se vztah oběti a útočnicka, doba smrti, zda byly zjištěny chorobné orgánové změny, které by mohly mít vliv na příčinu úmrtí jeho urychlením, zda bylo vůbec možné smrt odvrátit včasnou pomocí, posuzuje se kauzální nexus mezi zjištěným poraněním a smrtí oběti, zjišťuje se počet, pořadí, směr jednotlivých zásahů, kterými byla způsobena smrt apod. Pokud se věc posílá na expertízu v oblasti psychiatrie, kladou se znalcům otázky typu: zda byl schopen rozpoznat důsledky svého jednání a byl schopen toto své jednání ovládat, jestli je pobyt obviněného pro společnost nebezpečný nebo zda by měl být obviněný uložen do ochranného léčení. Určuje se forma a druh takového léčení atd.: in: Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010.

typických pro příslušný obor.¹¹⁵ Současně by měl být znalec upozorněn, že při vypracování znaleckého posudku se nemůže zásadně opírat o vysvětlení osob, které bylo opatřeno před zahájením trestního stíhání podle § 158 odst. 3 TrŘ, což umožnila novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb.¹¹⁶ S výjimkou, kdy takové vysvětlení může být použito ve zjednodušeném řízení před samosoudcem jakožto důkaz. Důkazy, které byly opatřeny až po zahájení trestního stíhání, jsou díky novele použitelné v dalším řízení v mnohem větším množství, než tomu tak bylo do 1. 1. 2002, tedy před její účinností.¹¹⁷

Důkazní prostředky pro účely trestního řízení neobstarává znalec, který by se měl omezit jen na objasnění skutečností, jež je schopen díky svému odbornému zaměření objasnit¹¹⁸. Takové vyšetřovací úkony náleží do pravomoci orgánů činných v trestním řízení, které znalce seznamují s informacemi uvedenými ve spisu. Důkazní materiál uložený ve spisu musí být úplný, jinak by znalec mohl navrhnout, aby bylo dokazování doplněno objasněním okolností potřebných k podání posudku¹¹⁹. V důležitém předsoudním stadiu trestního řízení se může znalec účastnit výslechu obviněného i svědků, stejně tak v hlavním líčení¹²⁰ a veřejném zasedání. Znalec může klást otázky vyslychaným osobám, jež jsou typicky zaměřené ke zjištění potřebných informací a podle toho v jakém oboru se znalec specializuje. Existují případy, kdy je účast znalce i při jiných úkonech trestního řízení důvodná z hlediska vypracování znaleckého posudku. Jsou jimi: konfrontace (§104a), rekognice (§104b), vyšetřovací pokus (§104c), rekonstrukce (§104d), prověrka na místě (§ 104e), ohledání (§113), prohlídka těla a jiné podobné úkony (§114), exhumace mrtvoly (§115 odst. 2), které se

---

¹¹⁵ Posudek z oboru soudního lékařství, z prohlídky a pitvy mrtvoly, ohledně duševního stavu obviněného, z odborného psychiatrického vyšetření, provedení vyšetření encefalografem, nebo jiná vyšetření, kdy se používají přístroje nebo lékařské experimenty apod.

¹¹⁶ Srov. R 46/1988

¹¹⁷ Srov. § 158 odst. 3 až 8, § 158a a § 158b až 158e

¹¹⁸ Srov. R 45/1967-I.

¹¹⁹ Např. ohledání (§ 113), vyšetřovací pokus (§104c), rekonstrukce (§104d), prověrka na místě (§104e), prohlídka těla a podobné úkony (§114), exhumace mrtvoly (§115 odst. 2) atd.

¹²⁰ Cit. R 64/1980: V hlavním líčení má být znalec vyslechnut zásadně až po vykonání všech ostatních důkazů, z nichž má při svém posudku vycházet.

znalec mohl účastnit i před novelou. Je nutné, aby vždy byla splněna podmínka, že daný úkon musí mít význam pro vypracování posudku znalce.

Jak jsem již uvedla ve výkladu o znalci, svoji činnost je povinen vykonávat osobně nebo také s asistencí konzultanta, který mu pomáhá řešit zvláštní dílčí otázky. Znalec podává posudek jen o otázkách skutkových, nikoliv právních. Nikdy se nesmí zabývat otázkou viny či nevinu obviněného¹²¹.

Znalec musí svůj závěr v posudku vyslovit podmíněčně nebo alespoň jako jednu z alternativ, s ohledem na možné hodnocení důkazů opatřených orgánem činným v trestním řízení.¹²² Jestliže se důkazy navzájem odporují, neměl by znalec považovat za správnou nebo pravdivou jen některou skupinu důkazů, nýbrž by měl znalecký posudek zpracovat s tím, že přihlédne k určitým variantám, které by mohly z takové důkazní situace vyplynout. Může se stát, že některá z alternativ bude nepřijatelná z hlediska poznatků příslušného vědního oboru podle specializace znalce. Znalec by to měl ve svém posudku uvést¹²³.

Novela trestního řádu č. 265/2011 Sb. výslovně stanovila, že pokud je znalec přibrán k podání znaleckého posudku o příčině smrti nebo zdravotním stavu zemřelé osoby, tj. jde hlavně o případy uvedené v § 115 TrŘ, je oprávněn vyžadovat zdravotnickou dokumentaci, která se týká takové osoby.¹²⁴ V ostatních případech může znalec zdravotnickou dokumentaci vyžadovat za podmínek stanovených zvláštním zákonem, který představuje

---

¹²¹ Srov. R 18/1988 a R 43/1995

¹²² Srov. R 64/1980

¹²³ Srov. R 33/1981

¹²⁴ Pojem zdravotnická dokumentace je charakterizován v § 67b zákona č. 20/1966 Sb. Obsahuje osobní údaje pacienta v rozsahu nezbytném pro identifikaci pacienta a zjištění anamnézy, informace o onemocnění pacienta, o průběhu a výsledku vyšetření, léčení a o dalších významných okolnostech, které souvisejí se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotní péče. Dále je třeba poukázat na § 67b odst. 1, odst. 3 až 9, odst. 12 a 13 citovaného zákona. Zdravotnickou dokumentaci vede zdravotnické zařízení a zápis v ní musí být veden průkazně, pravdivě a čitelně, je průběžně doplňován a musí být opatřen datem zápisu, identifikací a podpisem osoby, která zápis provedla. Opravy se provádí novým zápisem s uvedením dne opravy, identifikací a podpisem osoby, která opravu provedla. Původní záznam zůstává čitelný. V současné době může být zdravotnická dokumentace uvedena na záznamovém nosiči ve formě textové, grafické a audiovizuální. Údaje v ní obsažené jsou vedeny v listinné nebo elektronické formě. Přepsání údajů z listinné do elektronické formy je možné, pokud bude uchována listinná forma (§67b odst. 4, 5 zák. č. 20/1966 Sb.).

zákon č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Díky § 67b odst. 10 písm. d) a g) tohoto zákona tak budou moci do zdravotnické dokumentace v rozsahu nezbytně nutném pro splnění konkrétního úkolu v rozsahu své kompetence nahlížet soudní znalci v oboru zdravotnictví v rozsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku zadaného orgány činnými v trestním řízení nebo soudy. Tento zvláštní zákon pojednává o nahlížení do zdravotnické dokumentace a nikoli o jejím vyžadování.¹²⁵

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné speciální ustanovení, proto se ustanovení § 107 TrŘ o přípravě znaleckého posudku uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých.¹²⁶

3.5 Podávání znaleckého posudku a výslech znalce

Ve valné většině je znalecký posudek podáván písemně, i když zákon nevylučuje podání posudku ústně do protokolu, který sepíše orgán činný v trestním řízení. O tom, jakým způsobem bude posudek podán, rozhodne orgán činný v trestním řízení v opatření o přibrání znalce podle § 105 odst. 1. Zpravidla postačí ústní posudek, půjde-li o jednodušší případy, např. ocenění movitých věcí.

V § 21 odst. 1, 2 ZnalZ jsou vyjmenovány znalecké ústavy, které podávají posudky vždy písemně¹²⁷. Jejich povinností je uvést osobu, která posudek vypracovala a pokud je třeba, bude slyšena jako znalec. V případě, že je nutné přibrat znalce dva podle § 105 odst. 2 TrŘ, státní orgán, vědecký ústav, vysoká škola nebo instituce, která se specializuje na znaleckou činnost, uvede dvě

---

¹²⁵ Zákon č. 20/1966 Sb. nepoužívá výslovně pojmu „vyžadovat“ zdravotnickou dokumentaci, nýbrž dovoluje za stanovených podmínek do této dokumentace „nahlížet“. Poněkud nepřesná úprava je pro účely trestního řízení postačující; poskytuje znalci oprávnění, aby si opatřil informace potřebné pro vypracování znaleckého posudku. Pokud by bylo vyžádáno pouze odborné vyjádření, k prolomení ochrany osobních údajů obsažených ve zdravotnické dokumentaci by podle ustanovení § 67b odst. 10 písm. d) a g) citovaného zákona dojít nemohlo.

¹²⁶ Srov. § 1 odst. 3 ZSM

¹²⁷ § 110 odst. 2 věta první Trestního řádu, § 22 odst. 1 ZnalZ

takové osoby¹²⁸. Nejsou ovšem vyslýchány jako znalci, pokud ale nejsou sami znalcem, je nutné, aby složily slib¹²⁹.

Posudek je doručen obhájci, který hradí náklady s tím spojené. Smyslem tohoto ustanovení je vlastně umožnit obhájci včasné seznámení s obsahem znaleckého posudku nebo může podat námitky¹³⁰. Znalecký posudek může nyní předložit obviněný či jeho obhájce, a sice znalcem, který je zapsaný v seznamu či znalcem ad hoc.

Při výslechu znalec pojednává o svém posudku, a pokud již nemá co doplnit, potvrdí jeho správnost a úplnost. U soudu podle § 220 odst. 2 TrŘ smí soud při svém rozhodnutí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly uvedeny v hlavním líčení. Ke stvrzení znaleckého posudku je nutné a žádoucí, aby soud vyzval znalce k přednesu posudku, případně aby byl znalecký posudek přečten¹³¹.

Stejným způsobem se postupuje také u znaleckého posudku, který si na základě žádosti opatřila od znalce strana podle § 89 odst. 2 TrŘ. Pokud orgán činný v trestním řízení vyslýchá znalce, poté co zpracoval posudek, který v průběhu přípravného řízení či během řízení u soudu předložila některá ze stran, měl by znalce poučit ještě před výslechem o významu znaleckého posudku a o hrozbě trestních následků v případě, že se dopustí křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku¹³². Znalec nezapsaný do seznamu znalců, jehož odbornou způsobilost je třeba si ověřit, musí složit slib¹³³, a poté ho vyslechnout ohledně obsahu předloženého znaleckého posudku. Nemá-li znalec nic, čím by posudek doplnil, odvolá se na znalecký posudek a stvrdí jej. Na rozdíl od § 211 odst. 5 TrŘ ustanovení § 108 odst. 1 TrŘ při tomto postupu nevyžaduje, aby znalec byl před podáním posudku poučen podle § 106 TrŘ.

---

¹²⁸ § 110 odst. 2 věta druhá a věta za středníkem TrŘ a § 22 odst. 1 ZnalZ

¹²⁹ § 11 odst. 3 ZnalVyh

¹³⁰ Srov. § 105 odst. 3

¹³¹ Srov. R 13/2000

¹³² § 106 věta za středníkem, srov. R 3/1996

¹³³ § 2 odst. 2, § 6, § 24 odst. 1, 2 ZnalZ a § 11 odst. 3 ZnalVyh

Má-li být objasněna zvláště důležitá skutečnost, musí orgány činné v trestním řízení přibrat dva znalce podle § 105 odst. 4 trestního řádu. Bylo-li přibráno více znalců, kteří se po vzájemné poradě shodli, podá za všechny posudek jeden z nich, jehož si ostatní určili. Ten za ně posudek přednese a stvrdí. Objasňují-li společnou otázku, jsou vyžadovány znalosti z více znaleckých oborů. Může se ale stát, že dospějí k různým závěrům. Za těchto okolností bude každý znalec vyslechnut zvláště, aby došlo k odstranění možných rozporů. V hlavním líčení může dojít k odlišnostem v písemném znění, kdy se v něm odchýlí jeden ze znalců, kteří zpracovali posudek. Nové závěry musí být zdůvodněny výsledkem druhého nebo dalšího znalce¹³⁴.

Pokud vzniknou pochybnosti o spolehlivosti a úplnosti písemného znaleckého posudku, není možné v přípravném řízení upustit od výsledku znalce či znalců podle § 108 odst. 3 TrŘ. V takovém případě je povinností orgánů činných v trestním řízení vyslechnout znalce podle § 109 TrŘ. Nedojde-li k dodržení takového postupu, může soud rozhodnout o vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) TrŘ¹³⁵.

Bez jakýchkoli pochybností nebude nutné v přípravném řízení přistoupit k výsledku znalce a v hlavním líčení přečíst znalecký posudek nebo protokol o výsledku znalce místo jeho výsledku při splnění dalších podmínek v § 211 odst. 5. Podobně se postupuje ve veřejném zasedání konaném o odvolání. Bez omezení lze číst posudek nebo protokol o výpovědi znalce v ostatních veřejných zasedáních.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné speciální ustanovení, proto se ustanovení § 108 TrŘ o výsledku znalce uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých.¹³⁶

---

¹³⁴ Srov. R 46/1994-I. A R 42/1995

¹³⁵ Srov. R 2/1989-II.

¹³⁶ Srov. § 1 odst. 3 ZSM

3.6 Hodnocení znaleckého posudku

Hodnocení podaného posudku náleží orgánům činným v trestním řízení, které tento důkaz hodnotí jako každý jiný, platí pro něj všechny obvyklé zásady dokazování, zejména pak zásada volného hodnocení důkazů¹³⁷. Hlavním problémem je to, že se po soudci-právníkovi požaduje posoudit výsledek zkoumání odborných otázek z oblasti vědy, techniky, umění a řemesel, v nichž on sám většinou odbornými znalostmi nedisponuje.

Svým rozsahem by mělo být hodnocení co nejširší. Hodnotí se nejen konečný výsledek, tj. písemný posudek, eventuálně posudek obsažený ve výpovědi svědka, ale celý proces utváření znaleckého důkazu. Je třeba, aby ke shromažďování objektů expertiz docházelo regulérně. Postup zahrnuje přípravu ke znaleckému zkoumání, nařízení expertizy, vlastní průběh a metody znaleckého zkoumání a způsob vyvozování závěrů znalce.

3.6.1 Kritéria hodnocení znaleckého posudku

a) Právní korektnost důkazu (zákonnost, právní přípustnost)

Orgány činné v trestním řízení posuzují, zda byla splněna předepsaná pravidla provádění znaleckého důkazu podle právních předpisů¹³⁸. Tato formální pravidla neznamenaají pro zpravidla právníkům zvláštní potíže a jsou jim svou povahou poměrně blízká.

Jde o posouzení otázek, např.:

- zda posuzovaná odborná otázka je jednoduchá nebo složitá a zda k jejímu řešení je třeba přibrat znalce nebo zda se můžeme spokojit s odborným vyjádřením podle § 105 odst. 1 TrŘ;

---

¹³⁷ § 2 odst. 6 : Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

¹³⁸ Pravidla obsažená v trestním řádu, z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a v prováděcích předpisech, zejména ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

- zda podal posudek znalec zapsaný do seznamu či instituce, která je ke znalecké činnosti oprávněná, popř. zda byly splněny podmínky pro ustanovení znalce ad hoc a zda tento znalec složil zákonem předepsaný slib;
- zda je znalec podezřelý z podjatosti a tím pádem je vyloučen z podání posudku;
- zda znalec pracoval v rámci své odborné kompetence a nepřekročil hranice například tím, že: řešil právní otázky, hodnotil důkazy, sám sbíral důkazy, používal odborné poznatky či metody, ve kterých nemá kvalifikaci nebo řešil jiné otázky, než které mu byly pokládány;
- zda byl řádně poučen o následcích, které by vznikly, kdyby podal vědomě nepravdivý znalecký posudek nebo by byl obviněn z trestného činu křivé výpovědi podle § 364 Tz;
- posuzuje se formální a obsahová stránka znaleckého posudku, která se řídí trestním řádem a zákonem o znalcích;
- zda došlo k zachování procesních podmínek výslechu znalce podle § 108 TrŘ.

b) Důkazní význam znaleckého posudku (relevantnost posudku)

Posuzuje se, jestli obsah posudku vůbec vyvozuje nějaké poznatky ohledně předmětu dokazování, tedy čím přispívá ke zjištění skutkového stavu v dané věci. Zda řeší odborné otázky, které jsou důležité pro trestní řízení. Posuzuje se např., jestli výsledek zkoumání biologické stopy umožňuje individuální identifikaci původce stopy nebo určení jeho skupinové příslušnosti, či nemusí o původci stopy nic vypovídat. Relevantnost posudku má význam především u posudků předložených stranami podle § 89 odst. 2 věta druhá. Z tohoto ustanovení vyplývá, že soud nemůže takový posudek po jeho prostudování odmítnout, že ho neprovede. Jako nadbytečný bude v případě, že ve věci byl k posouzení otázek, pro jejichž objasnění se neobejdeme bez odborných

znalostí, již opatřen orgány činnými v trestním řízení jiný posudek¹³⁹. Mělo by se předcházet neefektivnímu a nevhodnému postupu. Ovšem nelze vyloučit, že se až po skončení zkoumání ukáže, že byl posudek zbytečný. Jak moc je znalecký posudek významný a závažný v konkrétním případě se odvíjí od jeho vnitřní jednoty, na argumentech, na logice a přesvědčivosti, do jaké míry lze prověřit metody, které znalec použil, aby dospěl k nějakému závěru a od jejich souladu s ostatními důkazy v trestní věci.¹⁴⁰

c) Věrohodnost a přesvědčivost znaleckého posudku

Aby mohl orgán činný v trestním řízení konstatovat pravdivost závěrů znaleckého posudku, předpokládá se, že má alespoň potřebné základní vědomosti o odborných problémech, které musí při takovém rozhodování řešit. Ovšem jedná se o postup velmi nesnadný a zároveň nejobtížnější. Orgán činný v trestním řízení nemůže zpochybnit pravdivost posudku tím, že sám paralelně uskuteční odborné zkoumání. Nesmí takové odborné opakované odborné zkoumání provádět, protože by jeho jednání pozbylo objektivitu a není k tomu ani odborně způsobilý. K prověření znaleckého posudku lze ustanovit jiného znalce, což však způsobuje průtahy v řízení.

Nelze opomenout ani hledisko, zda měl znalec k dispozici všechny potřebné důkazy, zda využil všech dalších podkladů, metod odpovídajícím současným vědeckým poznatkům, jejich správné a odůvodněné použití, zda spatřujeme logiku závěru a skutkových podkladů, ze kterých vyplývá a jestli je závěr znalce v souladu s ostatními již ověřenými a zhodnocenými důkazy ve věci¹⁴¹.

Zprostředkovaně zjišťujeme pravdivost závěru znaleckého posudku metodami a postupy, pomocí nichž se snažíme dobrat k pravdě. Záleží, za jakých podmínek byla věrohodnost stanovena a zda zaručuje pravdivý výsledek poznání.

---

¹³⁹ Srov. R 3/1996

¹⁴⁰ Mathern, V. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava : Obzor, 1984, s. 192.

¹⁴¹ Srov. R 40/1972-I., R 55/1986 a R 2/1989-I.

Jestliže bylo ve věci předloženo několik znaleckých posudků, těžko se hodnotí jejich věrohodnost, liší-li se jejich závěry. V takové situaci jsou pomocnými kritérii, např. délka znalecké praxe, publikační činnost a ohlasy na ni nebo jak často je znalec vědecky aktivní, sloužícími k přiznání větší věrohodnosti tu kterému znalci.

Odborná kvalifikace znalce přesto nepostačuje k tomu, abychom si vytvořili závěr o věrohodnosti nebo nevěrohodnosti znaleckého posudku.

Věrohodnost znaleckého posudku závisí hlavně na objektech, jež znalec zkoumá (např.: stopy, jiné věcné důkazy, srovnávací materiály, listiny, protokoly, dokumentační materiál. Tyto objekty musí být opatřeny zákonným způsobem, musí být autentické, tj. skutečný vztah k trestní věci, je třeba posoudit způsob jejich objevení a zajištění, neporušenost jejich stavu, technické podmínky jejich fixace a doručení znalci. Často se stává, že věcný důkaz, který měl být původně stopou trestného činu, ve skutečnosti nemá žádný vztah k věci.¹⁴² Jde-li o subjektivní údaje či o podkladové materiály, které jsou v rozporu nebo se vzájemně vylučují a o které znalec opírá své znalecké závěry, mohou vznikat jisté potíže. Znalec by si měl vypracovat podmíněný nebo alternativní závěr pro všechny možné varianty řešení. Závěr o tom, jestli jsou podkladové materiály spolehlivé, může učinit jedině orgán činný v trestním řízení.

Vrátím-li se k zásadě, že orgán činný v trestním řízení nemusí být nutně vázán znaleckým posudkem jakožto důkazem, platí, že se od něj může odchýlit a nahradit odborný názor svým vlastním laickým názorem a zároveň musí takový krok patřičně zdůvodnit v rozhodnutí.¹⁴³ Podle § 59 odst. 1 TrŘ měl znalec v případě rozporu podat vysvětlení písemně nebo ústně do protokolu. Pokud byli přibráni znalci dva ze stejného oboru¹⁴⁴, může podat vysvětlení jen jeden z nich, jsou-li oba ve shodě. V opačném případě je třeba vyslechnout znalce oba.

---

¹⁴² Tzv. kontaminace biologického materiálu, předpokládaného k analýze DNA, může vést k justičnímu omylu.

¹⁴³ Srov. R 40/1972 a R 11/1987

¹⁴⁴ § 105 odst. 4 trestního řádu

Jiný znalec musí podat nový znalecký posudek, v němž se musí vyrovnat i se znaleckým posudkem předchozího znalce¹⁴⁵. Jestliže se jedná o výjimečné, zvláště obtížné případy vyžadující zvláštní vědecké posouzení, jestliže si navzájem odporují dva znalecké posudky nebo vysvětlením znalců, ani hodnocením znaleckých posudků není možné dospět ke spolehlivému závěru o skutečnosti důležité pro trestní řízení, postupuje se podle § 110 odst. 1 TrŘ a rozhodne se o přibrání státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost. Přibrání nového znalce, státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost, probíhá ve formě opatření¹⁴⁶.

Hodnocení odborné správnosti znaleckého zkoumání ze strany orgánu činného v trestním řízení je požadavkem náročným. Pro určitou znaleckou oblast existují standardizované znalecké metody, jejichž kvalita je garantována nezpochybnitelnou odbornou autoritou. Standardizace metod se neustále vyvíjí, např. organizace European Network of Science Institutes (ENFSI).¹⁴⁷

Na závěr kapitoly o hodnocení znaleckého posudku bych ráda zmínila jeden náleží Ústavního soudu České republiky,¹⁴⁸ kde se píše:

„ Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost

---

¹⁴⁵ Srov. R 11/1987-I.

¹⁴⁶ Arg. § 105 odst. 1 a § 110 odst. 1

¹⁴⁷ Prof. JUDr. Jan Musil, CSc. Ústavní soud České republiky: Hodnocení znaleckého posudku.

¹⁴⁸ Sp. zn. III. ÚS 299/06

soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“

3.7 Znalecká činnost ústavů

3.7.1 Znalecké ústavy

Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem.¹⁴⁹ Ten, kdo byl přibrán k podání znaleckého posudku nebo k přezkoumání posudku podaného znalcem, podá posudek písemně. V něm označí osobu nebo osoby, které posudek vypracovaly a mohou být v případě potřeby jako znalci vyslechnuty; pokud bylo třeba přibrat znalce dva (§ 105 odst. 4 TrŘ), uvede nejméně dvě takové osoby. Pokud není označená osoba v ústavním posudku zapsána v seznamu znalců, je nutné ji ještě před výslechem vzít do slibu podle § 6 odst. 2 ZnalZ. Uvedené osoby pak v řízení před soudem posudek přednesou a stvrdí jeho správnost. Pokud by i po podání vysvětlení přetrvávaly pochybnosti o jeho správnosti, bude přibrán nový ústav k vypracování nového znaleckého posudku.

Tzv. vědeckými znaleckými institucemi, které je možné požádat o podání ústavního znaleckého posudku, jsou:

- *státní orgány*: např. ministerstva, Komise pro cenné papíry nebo Česká národní banka

(státní orgány nejsou uvedeny v § 21 odst. 2 ZnalZ, a proto je při jejich přibrání postupovat obezřetně s přihlédnutím k odbornosti takového

---

¹⁴⁹ Srov. § 110 odst. 1 trestního řádu a § 21 ZnalZ

orgánu, který musí splňovat požadavky kladené jinak na vědeckou znaleckou instituci),

- *vědecké ústavy*¹⁵⁰: např. ústavy Akademie věd ČR,¹⁵¹

- *vysoké školy*: srov. zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů,

- *instituce specializované na znaleckou činnost*.¹⁵²

Vědecké znalecké instituce poskytují zvláštní vědecké posouzení ve smyslu § 21 odst. 2 ZnalZ. Jde o instituce, které můžeme charakterizovat jako vědecké, vysokoškolské nebo výzkumné¹⁵³ a jsou uvedeny v druhém oddílu seznamu ústavů. Vysokou školu nebo její část je možné zapsat do seznamu znaleckých ústavů, má-li v příslušném či příbuzném oboru akreditován doktorský studijní program. Zákon je charakterizuje jako instituce zabývající se vysoce odbornou činností. Na rozdíl od osob uvedených v § 21 odst. 1 ZnalZ nejsou nositeli statutu právnické osoby, jejichž hlavním předmětem je činnost znalecká. Především rozvíjejí poznatky o nějakém oboru, k čemuž ti nejlepší odborníci používají speciální technické zařízení. Slouží k posouzení těch nejsložitějších otázek, kde běžná znalecká činnost nepostačuje, např. k vypracování revizních posudků v rámci soudního řízení, kde se objevily pochybnosti o přesnosti či věrohodnosti závěrů znalce či se znalecké závěry dostaly do konfliktu. Soud by měl takové instituce ustanovit v případě, kdy ustanovení znalce či znaleckého ústavu podle § 21 odst. 1 ZnalZ nesměruje k vyřešení problému. Jelikož je třeba posoudit složitý případ, je těmto ústavům stanovena další doba k vypracování posudku, až několik měsíců.¹⁵⁴

---

¹⁵⁰ Zápisy do seznamu ústavů uveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti v Ústředním věstníku (§ 6 odst. 2 ZnalV).

¹⁵¹ dále srov. § 34 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů.

¹⁵² srov. § 21 odst. 2 ZnalZ a oddíl II. seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti.

¹⁵³ Zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích.

¹⁵⁴ Pokud není ústav schopen posudek zpracovat ve stanovené lhůtě, je povinen sám požádat o prodloužení lhůty. Tuší-li ústav, že nebude schopen dodržet jiné procesní povinnosti, které mu byly orgánem veřejné moci uloženy, jeho povinností, aby se včas z nařízeného jednání či úkonu omluvil. Zásada včasné komunikace je jakousi prevencí vzniku nedorozumění mezi

Seznam těchto institucí vede a o zápisu do něj rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti.

V prvním odstavci § 21 ZnalZ zákon upravuje činnost odborných pracovišť a ústavů, které se specializují na znaleckou činnost a jsou uvedeny v prvním oddílu seznamu ústavů. Tyto právnické osoby jsou zakládány nejčastěji podle obchodního zákoníku hlavně za účelem provádění znalecké činnosti. Jedná se o obchodní společnosti ve formě společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti. Tudiž mají stejné náležitosti a jsou zakládány na základě společenské nebo zakladatelské smlouvy s vlastním kapitálem. Zapisují se do obchodního rejstříku.

Vědecký ústav či jiná taková znalecká instituce se stejně jako znalec přibere opatřením. Je třeba vyrozumět osoby uvedené v ustanovení § 105 odst. 1 věty třetí a čtvrté, že bude přibrán vědecký ústav nebo jiná taková znalecká instituce.

Novela zákona o znalcích č. 444/2011 Sb. vkládá dvě nová ustanovení:

„ § 21a

Poskytování znalecké činnosti nesmí být v rozporu s povahou právnické osoby nebo předmětem její činnosti.

§ 21b

- 1) Žadatele lze zapsat do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů, jen pokud
  - a) alespoň tři jeho společníci, členové nebo zaměstnanci v pracovním poměru, kteří pro něj vykonávají znaleckou činnost, jsou znalci zapsanými pro požadované obory a nevykonávají znaleckou činnost v daném oboru v jiném znaleckém ústavu zapsaném v prvním oddílu; postačí však, pokud dvě z těchto osob jsou znalci zapsanými pro příbuzný obor, a

---

soudy a znalci nebo ústavy. Organizační povinností je např. povinnost ústavu vést znalecký deník, ale neprobíhá jeho kontrola Ministerstvem spravedlnosti.

- b) má odpovídající materiální a personální vybavení pro výkon znalecké činnosti.
- 2) Tyto podmínky musí být splněny pro každý obor, který je předmětem návrhu na zápis.
- 3) Žadatele zapsat nelze, pokud
  - a) byl v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů
  - b) byl jeden z jeho společníků, členů nebo zaměstnanců, který pro žadatele vykonával znaleckou činnost, v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znalců, nebo
  - c) byl jeden z jeho společníků nebo členů v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů.
- 4) Je-li žadatelem akciová společnost, pak její základní kapitál musí být tvořen akciemi na jméno.
- 5) Je-li žadatel o zápis do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů podnikatelem, musí požadovaný rozsah jeho znaleckého oprávnění odpovídat předmětu podnikání (činnosti) zapsanému v obchodním rejstříku nebo jiném rejstříku. Předmět podnikání však nemusí být vyjádřen identickými výrazy.“

3.7.2 Posudek ústavu

Vědecký ústav, státní orgán, vysoká škola nebo instituce specializovaná na znaleckou činnost mohou být podle § 110 TrŘ přibrány ze dvou důvodů: buď k podání posudku, aniž by předtím došlo již k podání jiného znaleckého posudku, nebo k přezkoumání posudku podaného znalcem.

Ústavní znalecký posudek¹⁵⁵ může být vypracován v případě, že jde o výjimečný, zvláště obtížný případ, který vyžaduje zvláštní vědecké posouzení, což se uplatní v prvním případě.

---

¹⁵⁵ Ústavní znalecký posudek může být jen v písemné formě a bude stvrzen osobou určenou ústavem pro tento úkon podle čl. 16 Směrnice. Tento pověřený pracovník musí být vyslechnut

Pokud se v posudku znalce objevily vady nastíněné v § 109 TrŘ¹⁵⁶, je možné požádat zařízení uvedené v odstavci 1 o přezkoumání posudku a zároveň i zde musí být splněna podmínka, že jde o výjimečný zvláště obtížný případ, vyžadující zvláštní vědecké posouzení.

Posudek je touto právnickou osobou, tj. ústavem, vypracováván na její odpovědnost.¹⁵⁷ Za včasné a řádné provedení posudku odpovídá ústav. Je pochopitelné, že posudek zpracovávají odborníci a fakticky jsou v postavení zaměstnanců ústavu na základě pracovní smlouvy a zodpovídají za výsledek práce podle zákoníku práce. Jména těchto osob jsou pod posudkem uvedena a tyto osoby posudek za ústav podepisují. V posudku bude označena ta osoba, která bude jednat za ústav před soudem a stvrdí posudek podle § 13 odst. 5 ZnalV. Může jej ústně doplnit.

Posudek vědeckého ústavu nebo jiné takové znalecké instituce, ústavu či pracoviště se jako důkaz provádí vždy přečtením¹⁵⁸, k němuž není zapotřebí, aby strany souhlasily.¹⁵⁹

Za vadu řízení lze považovat skutečnost, kdy jedním ze zpracovatelů posudku státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy nebo instituce specializované na znaleckou činnost, jímž byl ve smyslu § 110 odst. 1 TrŘ v přípravném řízení přezkoumán posudek znalců, byl jeden ze znalců, kteří přezkoumávaný posudek podali.¹⁶⁰

Osoba, k jejímuž výběru dochází podle odstavce 2, musí být označena jako zpracovatel posudku. Může být vyslechnuta jako znalec, jestli to vyžaduje povaha věci a jako při výběru znalce podle § 105 odst. 2 věty první se přihlíží k důvodům, pro které dle zvláštního zákona došlo k jejímu vyloučení z podání

---

po předchozím poučení a složení slibu znalce nebo mu bude obsah slibu připomenut, pokud se jedná o pracovníka zapsaného v seznamu znalců.

¹⁵⁶ Např. pochybnosti o správnosti posudku, posudek je nejasný či neúplný.

¹⁵⁷ Sankce za porušení povinností nese ústav a jsou jimi např.: pořádková pokuta, stížnost k ministru spravedlnosti.

¹⁵⁸ § 213

¹⁵⁹ Srov. r 3/1989 a R 25/1970-I.

¹⁶⁰ Srov. R 15/1986

znaleckého posudku.¹⁶¹ Proti osobám, které jsou označeny jako zpracovatelé posudku ústavu, lze uplatnit námitky podle ustanovení § 105 odst. 3 TrŘ (dále proti odbornému zaměření nebo proti formulaci otázek v opatření o přibrání vědeckého ústavu či jiné takové znalecké instituce).

Námitky proti odbornému zaměření mohou směřovat proti odbornému zaměření vědeckého ústavu nebo jiné takové znalecké instituce. Rovněž mohou směřovat i proti odbornému zaměření osob, které mají posudek zpracovat nebo které ho zpracovaly. Dopustil-li se vědecký ústav trestného činu nebo se na něm měl podílet, je možné vznést námitky proti vyloučení vědeckého ústavu jako celku.¹⁶²

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné speciální ustanovení, proto se ustanovení § 110 TrŘ o posudku ústavu uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých.¹⁶³

3.8 Znalecký posudek předložený stranou

Více než 30 let účinnosti trestního řádu zákona č. 141/1961 Sb., tj. od 1.1.1962 až 31.12.1993, se vycházelo z toho, že obstarávání důkazů je výhradním právem a povinností orgánů činných v trestním řízení. Proto bylo s důkazy obstaranými stranou často zacházeno velmi nespravedlivě naproti důkazům, které obstaral některý z orgánů činných v trestním řízení. Týkalo se to zejména znaleckých posudků. Později došlo k závěru, že soudní znalec by měl v posudku dojít ke stejnému výsledku bez ohledu na to, pro jakého objednatele bude posudek vypracovávat. Důvodová zpráva k novele § 89 odst. 2 TrŘ provedená zákonem č. 292/1993 Sb. změnila tento poněkud zastaralý názor a bylo povinností orgánů činných v trestním řízení, aby k důkazům opatřených stranami přistupovaly úplně stejně, používaly stejná ustanovení a

---

¹⁶¹ Zvláštní zákon, tj. zákon č. 36/1967 Sb, o znalcích a tlumočnících, upravuje vyloučení znalce v ustanovení § 11.

¹⁶² Viz Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl 6. Vydání. Praha: C. H. Beck 2008.

¹⁶³ Srov. § 1 odst. 3 ZSM

hlavně se důkazy zabývaly. Ustanovení § 110a TrŘ byl do trestního řádu vloženo novelou č. 265/2001 Sb., aby došlo k posílení principu, že také strana může předložit plnohodnotný znalecký posudek. Před účinností novely, tj. před 1.1.2002 bylo připouštěno, aby obviněný nebo poškozený opatřil znalecký posudek, ale trestní řád takový posudek hodnotil jen jako listinný důkaz a často byly znalecké posudky vyžádané obhajobou bezcenně zařazovány do spisu.¹⁶⁴ Zásadní význam má po poslední novelizaci § 89 odst. 2 TrŘ hlavně druhá věta, která praví: „každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout“.

Takový znalecký posudek musí splňovat stejné náležitosti jako znalecké posudky vyžádané orgány činnými v trestním řízení. Též obsahují všechny formální a obsahové náležitosti,¹⁶⁵ i doložku znalce o tom, že si je vědom následků, které by mu mohly vzniknout, kdyby podal vědomě nepravdivý posudek. Obsahem této doložky je současně i poučení znalce podle § 106 věty druhé TrŘ a nepoučuje znalce orgán činný v trestním řízení, nýbrž její obsah vychází přímo ze zákonného ustanovení. Sice není nutné ho poučovat zvlášť před podáním posudku, ale jak v předsoudním stadiu, tak v řízení před soudem je třeba znalce před výsledkem poučit ve smyslu § 106 věty druhé.

Stranou se rozumí ten, proti němuž se trestní řízení vede a jeho obhájce, dále také poškozený či zúčastněná osoba. V řízení před soudem považujeme za stranu také státního zástupce, který může ve výjimečných případech předložit znalecký posudek.

Druhá věta upravuje možnost znalci, který byl stranou požádán o znalecký posudek, nahlédnout do spisu. Jedná se o speciální úpravu vůči § 65, jelikož by jinak znalec neměl reálnou možnost znalecký posudek vypracovat, ač ho o podání posudku strana požádala. Orgán činný v trestním řízení, jehož příslušnost se určí podle doby a stadia řízení, kdy byl posudek stranou vyžádán, umožní znalci, aby se jinak seznámil s informacemi potřebnými pro

---

¹⁶⁴ Až když se po poučení znalec na takový posudek odvolal, měl tento důkaz povahu znaleckého posudku. Došlo ke zjednodušení a znalec v současné době může prohlášení o vědomosti trestních následků nepravdivého posudku učinit již při jeho vyhotovení.

¹⁶⁵ Srov. zejména § 13 ZnalZ, § 13 odst. 2 až 6 ZnalVyhI

vypracování znaleckého posudku tím, že mu například poskytne opis příslušných částí spisových materiálů nebo účast při úkonech trestního řízení atd.

Je na zvážení státního zástupce, pokud si orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení vyžádají jen odborné vyjádření, které je listinným důkazem, ale strana, např. obviněný či jeho obhájce předloží znalecký posudek, jestli by nebylo vhodnější vyžádat znalecký posudek, aby měly oba důkazní prostředky stejnou váhu.¹⁶⁶

Soud může odmítnout znalecký posudek předložený stranou, jestliže by se mohlo jednat o nadbytečný důkaz. Po svém rozhodnutí takový důkaz neprovede. Jinak se tento důkaz provádí stejným způsobem jako posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Znalec bude před soudem vyslechnut podle ustanovení § 108 odst. 1 TrŘ, o čem jsem psala výše.

Novelizace § 215 odst. 2 TrŘ přinesla možnost provést výslech znalce navrženého některou ze stran během hlavního líčení a stanovila, že státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce mohou žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz tím, že vyslechnou svědka nebo znalce. Dochází tím k větší míře kontradiktornosti trestního řízení, jelikož strana má možnost provést výslech svědka nebo znalce v celé šíři. Není nutné čekat na to, až bude proveden výslech předsedou senátu nebo samosoudcem.¹⁶⁷

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje žádné speciální ustanovení, proto se ustanovení § 110a TrŘ o znaleckém posudku předloženém stranou uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ Vantuch, P. Odborná vyjádření či znalecké posudky? Právní rádce, 2003, č. 6, s. 57.

¹⁶⁷ Vantuch, P. K znaleckým posudkům předloženým stranou a k výslechu jejich zpracovatele.

Trestní právo, 2003, roč. 8, č. 6, s. 20.

¹⁶⁸ Srov. § 1 odst. 3 ZSM

3.8.1 Obhajoba a znalecký posudek vyžádaný poškozeným

Podle § 89 odst. 2 věty druhé TrŘ si může každá ze stran důkaz vyhledat, předložit či jeho provedení navrhnout, jak jsem uvedla výše. Záleží tedy na rozhodnutí obhajoby, zda si znalecký posudek vyžádá, či nikoli. Asi každá obhajoba volí jinou taktiku v konkrétním případě, a proto je na obhajobě, kdy si znalecký posudek vyžádá.

Strana obhajoby posudek nevyžádá, pokud uzná, že výpovědi svědků, obviněných a listinné důkazy jsou dosti přesvědčivé. Nechce-li obviněný zvyšovat náklady své obhajoby, obhajoba bude muset vzít finanční stránku v potaz, i když sama doporučovala znalecký posudek a posudek nevyžádá. Na druhou stranu jiná strana či poškozený může dodat do spisu posudek, který by mohl zvrátit pozitivní stanovisko pro obviněného. Obhajoba by měla pohotově reagovat na tuto skutečnost, nejlépe přibrat znalce k vypracování znaleckého posudku.

Obviněný může obdržet od soudu předvolání k hlavnímu líčení a zároveň znalecký posudek vyžádaný a předložený poškozeným. Potom je povinností soudu, aby doručil písemný posudek také obhájci na náklady obhajoby.¹⁶⁹

Pokud poškozený dodá do spisu posudek např. z oboru ekonomika, odvětví účetnictví, obhajoba by měla vypracovat své vlastní vyjádření ke znaleckému posudku. Ve vyjádření se obhajoba snaží takový posudek znevýhodňovat. Postupuje tak, aby obhájila svého klienta, může např. usoudit, že nález a závěry posudku nejsou zdůvodněné, a proto jsou nepřezkoumatelné, zdůrazňuje, že zadavatelé posudku nepředali znalci materiály, které ale do spisu dodala strana obhajoby nebo že zpracovatelé posudku nepožádali soud o nahlédnutí do spisu, což je v rozporu s ustanovením § 110a věta druhá TrŘ. Nikdy však nelze garantovat, že se obhájci obviněného povede vyvrátit znaleckým posudkem vyžádaným stranou obhajoby závěr znaleckého posudku vyžádaného stranou poškozeného. Není tedy od věci, aby obhájce obviněného upozornil na dvě možnosti, které

---

¹⁶⁹ § 107 odst. 3 věta druhá TrŘ

mohou vzniknout. Buď bude posudek vyžádaný stranou obhajoby pro něj příznivý, zpochybní či vyvrátí závěry posudku předloženého poškozeným. V tomto případě bude vhodné předložit takový důkaz soudu. Horší variantou je posudek, který by potvrzoval obžalobu. Takový nepříznivý posudek by logicky strana obhajoby neměla předkládat jako důkaz ve věci.¹⁷⁰

Strana obhajoby se vyjadřuje zejména k právní stránce posudku, nicméně nemůže nahradit znalecký posudek vyžádaný stranou obhajoby. Je nutná spolupráce mezi obviněným a jeho obhájcem. Mnohdy se shodnou na potřebě vyžádat si znalecký posudek obhajoby od znalce z příslušného oboru, který bude adekvátně reagovat na posudek, jež předložil soudu poškozený.

Závěrem lze říci, že předloží-li poškozený znalecký posudek až v hlavním líčení, v odročeném hlavním líčení, nebo krátce před jeho konáním, jedná se o novou skutečnost pro stranu obhajoby. Je nutné, aby soud doručil posudek také obhájci, takže jemu i poškozenému umožní prostudování znaleckého posudku i reakci na něj. Za reakci považujeme vyjádření obhajoby k posudku předloženému poškozeným, ale také návrh na doplnění dokazování znaleckým posudkem vyžádaným obhajobou. Jedině tak se může obžalovaný vyjádřit k provedeným důkazům, k věci samé a také označí a navrhne důkazy, u kterých usiluje o jejich provedení, aby prokázal svá tvrzení.

---

¹⁷⁰ Srov. ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, kde stojí: „ Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen důsledně využívat všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.“

3.9 Odměňování znalce a náhrada nákladů

3.9.1 Znalečné

Znalecká činnost se vyznačuje tím, že znalci náleží odměna. V této oblasti se v trestním řízení použije zvláštních předpisů, tj. zákon č. 36/1967Sb., o znalcích a tlumočnících a vyhláška ministra spravedlnosti č. 37/1967 Sb. k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. V trestním řádu se problematikou finanční odměny zabývá § 111.

Novela č. 444/2011, která je účinná od 1.1.2012, nám pozměnila znění ustanovení § 17 ZnalZ takto:

- 1) „ Znalec má za podání posudku právo na odměnu.
- 2) Je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměn ustanoveními prováděcího právního předpisu.
- 3) Odměna podle odstavce 2 se stanoví podle množství účelně vynaložené práce. Odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě.
- 4) Není-li odměna určena podle odstavců 2 a 3, řídí se smlouvou mezi znalcem a osobou, která znalecký posudek objednala.
- 5) Odměna stanovená podle odstavců 1 až 4 se zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec povinen z odměny odvést podle jiného právního předpisu.“¹⁷¹

Odměna je určována povahou práce znalce, nikoli jeho kvalifikací.¹⁷² Podle § 19 odst. 1 je znalec povinen odměnu a náhradu nákladů podle § 17 odst. 2 a 3 a § 18 odst. 1 až 3 vyúčtovat zároveň s podáním posudku. Orgán činný v trestním řízení, který ustavil znalce, v řízení před soudem předseda senátu, určí výši znalečného, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců od

---

¹⁷¹ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² Srov. R 5/1986 a § 16 ZnalVyh

vyúčtování znalečného, v níž je nutné nejpozději určit znalečné.¹⁷³ Odměnu a náhradu hotových výdajů je třeba uhradit bez zbytečného odkladu po jejich přiznání, nejpozději do 30 dnů.¹⁷⁴ Souhlasí-li orgán s vyúčtovanou výší znalcem, dá neformálně opatřením pokyn k proplacení znalcem vyúčtované částky, není třeba rozhodovat usnesením.¹⁷⁵

Pokud se orgán činný v trestním řízení odchyluje od vyúčtování znalce, bude vydáno rozhodnutí ve formě usnesení.¹⁷⁶ Proti němu je možné podat stížnost, která má odkladný účinek.¹⁷⁷ V přípravném řízení vydává usnesení státní zástupce či policejní orgán, v řízení před soudem předseda senátu, resp. samosoudce. Rozhodnutí o znalečném může učinit justiční čekatel, soudní tajemník¹⁷⁸ a vyšší soudní úředník.¹⁷⁹ Má-li výši náhrady a odměny znalce určovat státní zástupce, nemůže toto rozhodnutí učinit právní čekatel.¹⁸⁰ Asistent státního zástupce vykonává působnost právního čekatele a další úkony státního zástupce z pověření státního zástupce podle § 32a odst. 5 StZast. Může tedy rozhodnout o výši náhrady a odměny znalce jen z pověření státního zástupce.

Známe dvojí způsob stanovení odměny. Úkony znalce,¹⁸¹ které znalci stanoví orgán veřejné moci na základě znaleckého zákona, budou odměněny na základě sazebníku. Sazebník je strukturován podle hodinové sazby prováděcí

---

¹⁷³ R 57/1971: Použije-li znalec ke splnění svého úkolu znalce u hlavního líčení osobního auta místo hromadného dopravního prostředku, aby na únosnou míru zkrátil dobu své nepřítomnosti při výkonu své vlastní odborné a řídicí činnosti, pak nelze důvodně považovat tento postup za nevhodný, zejména když rozdíl v nákladech není výrazný.

¹⁷⁴ Uvedená lhůta 30 dnů běží od právní moci usnesení o znalečném, jinak od pokynu k proplacení znalečného.

¹⁷⁵ Sp.zn. I. ÚS 360/2003: „Rozhodnutí o znalečném je svou povahou a postavením osoby, o jejímž nároku je rozhodováno, rozhodnutím správním, byť je činěno v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení se při jeho přijímání musí řídit zásadami správního řízení, neboť libovůle při výkonu veřejné moci je z ústavního hlediska nepřijatelná. Při rozhodování o znalečném se uplatňuje správní uvážení...Rozhodnutí o znalečném tak podléhá soudnímu přezkumu jako jiná správní rozhodnutí o základních právech a svobodách...“

¹⁷⁶ § 119 TrŘ

¹⁷⁷ § 141 odst. 4 ve spojení s § 111 odst. 2 poslední věta

¹⁷⁸ § 6 odst. 1 písm. o) JŘS

¹⁷⁹ § 12 ÚřSZ a contrario

¹⁸⁰ Srov. § 11 JŘStZast.

¹⁸¹ Studium spisu není přípravnou prací, ale je zahrnováno do vyúčtování odměny znalce jako znalecký úkon. Naopak studium literatury je možné účtovat pouze v případě, že znalec dovodí, že jde o výjimečný případ, který vyžaduje zvláštní studium nad rámec doplňování znalostí, které jsou u znalce příslušného oboru předpokládány.

vyhláškou, tzv. paušální sazby. Podává-li znalec posudek na základě smlouvy dle § 12 odst. 2 ZnalZ, je odměna stanovena dohodou stran.¹⁸² Znalecká činnost je ve své podstatě samostatně výdělečnou činností, je třeba vycházet z § 2 ObchZ a § 3 odst. 2 písm. d) ŽZ. Znalci jsou podnikatelé, kteří svoji činnost provádějí za účelem dosažení zisku.

Vyhláška stanoví rozsah sazeb, které znalec účtuje za hodinu práce podle jeho náročnosti a dle míry odborných znalostí, které znalec vynaložil pro podání posudku a činí 100 až 350 Kč za hodinu práce. Podle čl. 23 a 24 Směrnice se také výslech znalce před soudem odměňuje stejnou sazbou. Částky, které znalec účtuje za práci jiné osoby, či se jedná o odměnu konzultanta, spadají do vyúčtování náhrady nákladů znalce.¹⁸³

Může dojít ke změně výše odměny v případech, které stanoví vyhláška. Buď dojde ke zvýšení, nebo snížení znalcovy odměny,¹⁸⁴ což je upraveno v § 20 a §21 prováděcí vyhlášky. Novelou vyhlášky provedenou vyhláškou č. 432/2002 Sb. Byly podle § 23 ZnalV stanoveny případy, kdy jsou za znalecký posudek stanoveny zvláštní sazby odměny a náhrady nákladů. Tyto paušální sazby mají přednost před počítáním odměny dle § 16, event. § 20 a § 21 ZnalV. Znalec podle těchto ustanovení bude moci postupovat jen, pokud sám doloží důvody, proč se má podle něj odměna za posudek počítat podle hodinových sazeb. Výše paušálních odměn je stanovena v příloze vyhlášky.

Ustanovení § 27 vyhlášky stanovuje mimořádné snížení, pokud znalec provedl úkon opožděně či nekvalitně. Státní orgán je oprávněn snížit znalci odměnu až

---

¹⁸² Srov. § 29 ZnalVyh

¹⁸³ čl. 24 a 26 Směrnice

¹⁸⁴ Zvýšení lze přiznat dle §20 ZnalZ znalci tehdy, pokud je znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, a to o 20 %. Pokud znalec přezkoumává posudek jiného znalce, zvýší se odměna až o 10 %. Je-li nutné spěšné provedení úkonu, nebo musel-li znalec provést úkon v době svého pracovního volna, pracovního klidu či v noci, může být odměna zvýšena o 50 %. Soud může provést snížení odměny podle své úvahy v případech, kdy se jedná o často se opakující jednoduché posudky spočívající v odborném zjišťování v podstatě stejných skutečností.

na polovinu, a dokonce může odměnu odepřít, byl-li zvláště závažný případ proveden nekvalitně.¹⁸⁵

Pokud si organizace zažádala o znalecké posudky, jsou odměny a náhrady nákladů hrazeny na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr a řídí se předpisy, které obecně upravují odměňování těchto prací. Stejně předpisy budou použity i pro stanovení odměny na znalecké posudky provedené na základě smlouvy mezi znalcem a občanem.¹⁸⁶

Znalečné, náhrada nákladů a vyúčtování se u znalce ad hoc řídí stejnými ustanoveními jako u znalce zapsaného do seznamu znalců, tj. § 17, § 18, § 19 ZnalZ a § 16, § 20, § 21, §24, §25, § 27, § 28 a § 29 ZnalV.

3.9.2 Náhrada nákladů

Znalec má vedle práva na znalečné také právo na náhradu nákladů, které znalci vznikly v souvislosti se znaleckým posudkem a současně o náklady účelně vynaložené, je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci. Je povinností znalce doložit vznik a proplacení vzniklých nákladů zadavateli posudku, jelikož znalci se poskytuje náhrada hotových výloh podle § 28 ZnalV pouze na základě předložených dokladů.

Zákon o znalcích rozděluje tyto druhy nákladů:

- cestovní výdaje
- náhradu ušlé mzdy při předvolání k orgánu veřejné moci
- náklady, které znalec uhradil podle § 14 odst. 2 ZnalZ, jedná se o náklady, na jejichž náhradu má nárok organizace, jejíž přístroje, jiná zařízení a materiály znalec použil k podání znaleckého posudku
- věcné náklady

---

¹⁸⁵ Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁸⁶ § 29 prováděcí vyhlášky

- náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce
- náklady spojené s přibráním konzultanta v případech, kdy orgán, který znalce ustanovil, s přibráním konzultanta vyslovil souhlas.¹⁸⁷

Podrobněji se náhradou cestovních a jiných výdajů zabývá ustanovení § 28 prováděcí vyhlášky. Za zmínku z tohoto ustanovení stojí, že znalec má nárok, aby mu byla poskytnuta záloha na náhradu nákladů, ovšem při poskytování záloh na úhradu hotových výloh spojených s úkonem se musí postupovat tak, aby nedocházelo k přeplatkům. Jakmile znalec předloží potřebné doklady, bude náhrada hotových výloh znalci poskytnuta. Pokud chce znalec uplatnit nárok na náhradu mzdy, postup je stejný jako u svědka.¹⁸⁸ Další důležité ustanovení se týká neposkytnutí náhrady nákladů vzniklých znalci v souvislosti se jmenováním, odvoláním znalce, jakož i náhrada nákladů, které znalci vzniknou v souvislosti s úkoly řízení znalecké činnosti a metodického vedení znalců.

Novelou zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, č. 444/2011 Sb. bylo ustanovení § 18 doplněno o odstavec 4, který zní:

„ Je-li odměna dohodnuta podle § 17 odst. 4 a není-li ve smlouvě mezi znalcem a osobou, která znalecký posudek zadala, dohodnuto jinak, je v odměně zahrnuta i náhrada nákladů.“¹⁸⁹

3.9.3 Vyúčtování

Znalec podle § 19 ZnalZ vlastně uplatňuje právo na odměnu a náhradu nákladů řízení, které mu jsou přiznány v § 17 a 18. Zmiňovanou novelou č. 444/2011 Sb. došlo k menším změnám i v ustanovení § 19 ZnalZ : „ Odměnu a náhradu nákladů podle § 17 odst. 2 a 3 a § 18 odst. 1 až 3 je znalec povinen

---

¹⁸⁷ Ustanovení § 18 odst. 2 ZnalZ

¹⁸⁸ Není příliš tolerováno účtování odměny za čas, který strávil znalec na cestě. Tato podložka by spadala dle § 18 ZnalZ spíše do náhrady nákladů. Její účtování lze vyúčtovat pouze jako náhradu mzdy (jiného příjmu). Proto znalci často zahrnují čas strávený na cestě do přípravy na jednání.

¹⁸⁹ Cit. Novela č. 444/2011 Sb. k zákonu č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

vyúčtovat zároveň s podáním posudku.¹⁹⁰ Její výši určí orgán, který ustanovil znalce, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců od podání posudku. Odměnu a náhradu hotových výdajů je třeba uhradit bez zbytečného odkladu po jejich přiznání, nejpozději do 30 dnů.“

V trestním řízení dochází k rozhodování o nákladech až po skončení řízení ve věci samé. Do té doby hradí veškerou odměnu a náhradu nákladů z rozpočtových prostředků stát. V zákonem stanovených případech může stát vůči účastníku uplatňovat náhradu nákladů řízení.

Forma a způsob podání vyúčtování¹⁹¹ odměny a náhrady nákladů se odvíjí od formy posudku. Je-li podáván posudek ústně, provede se vyúčtování odměny a náhrady nákladů ústně do protokolu, jež je sepisován při provádění úkonu. Je-li znalec předvolán k ústnímu stvrzení posudku či znaleckému výslechu, postup je obdobný. Znalec musí předložit všechny doklady, kterými by doložil účtované náhrady nákladů. Při podání písemného posudku znalci předkládají vyúčtování odměny a náhrady nákladů současně s podáním posudku v písemném vyúčtování, které není součástí posudku. Bude podáno zvlášť ve dvojím vyhotovení. Jedno se založí do procesního spisu a druhé bude sloužit jako podklad pro placení přiznané odměny účtárnou soudu. Není příliš praktické jej do posudku zapracovat.¹⁹²

3.9.4 Řízení o odměnách a náhradách nákladů

V ustanovení § 25 prováděcí vyhlášky stojí, že o odměně a náhradě nákladů, popřípadě o náhradě mzdy znalce v rámci řízení, v němž byl znalecký úkon proveden, rozhodne státní orgán, který si znalecký posudek vyžádal.

Výši odměny za znalecký úkon určíme podle:

---

¹⁹⁰ § 21 odst. 5 písm. b) zákona č. 235/2004 Sb.

¹⁹¹ Vyúčtování by mělo obsahovat vše, co slouží k identifikaci projednávané věci, identifikaci znalce, identifikaci posudku, specifikaci jednotlivých úkonů a jim odpovídajících odměn, doložení účtovaných nákladů, pokud se jedná o náklady, které není třeba dokládat (srov. čl. 22 Směrnice) a má obsahovat vlastnoruční podpis, příp. otisk razítka, ale nikoliv úřední pečeti: in Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009, s. 126.

¹⁹² Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2009.

- povahy a rozsahu úkonu a stupně odborné kvalifikace potřebné k jeho provedení, a to v každé z položek provedeného úkonu,
- charakteru a účelnosti pomocných prací¹⁹³; při znaleckém úkonu je studium spisu zpravidla součástí úkonu,
- přiměřenosti doby trvání úkonu, a to též porovnáním s obdobnými odbornými úkony a částkami odměn za ně účtovanými,
- dodržení stanovené lhůty znalcem, zejména bylo-li uloženo spěšné provedení úkonu,
- zda úkon spočíval v přezkoumávání posudku provedeného jiným znalcem.

Odměna a náhrada nákladů může být stanovena paušální částkou, potom je touto částkou určena. Za mimořádných okolností, za kterých znalec posudek vypracoval, nebude odměna paušální částkou stanovena, pokud znalec takové okolnosti doloží. Státní orgán bude postupovat podle § 16 a 20 a rozhodne také o výši náhrady nákladů. O odměně a náhradě nákladů, popřípadě o náhradě mzdy se vyhotoví rozhodnutí s odkazem na příslušné ustanovení vyhlášky a uvedou se důvody, podle kterých bylo rozhodnuto o jednotlivých položkách, ze kterých se skládá odměna a náhrada nákladů, popř. náhrada mzdy.¹⁹⁴

3.9.5 Odměňování ústavů

Ústav¹⁹⁵ má stejně jako znalec právo na odměnu a náhradu nákladů. Vycházíme i v tomto případě z § 17 až 19 ZnalZ a § 21, 22 a 25 ZnalV. Jistá specifika se týkají určení odměny ústavu, které se promítají v § 15a až 15c. Tato ustanovení byla do vyhlášky vložena novelou vyhlášky č. 77/1993 Sb.

Ustanovení § 15a ZnalV se týká vyúčtování odměny, které proběhne podle sazebníku odměn, který je obsažen v § 16 ZnalV, ať už je znalecký posudek podáván v řízení před soudem, jiným státním orgánem či orgánem

¹⁹³ § 18 odst. 2 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

¹⁹⁴ § 25 prováděcí vyhlášky č. 37/1967 Sb. k zákonu č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

¹⁹⁵ Ústavy ve smyslu ustanovení § 21 ZnalZ.

vykonávajícím veřejnou správu a znalecký ústav byl k podání znaleckého posudku ustanoven orgánem, jež vede řízení. Ze stejného ustanovení vyplývá, že lze sazbu odměny, která náleží znaleckému ústavu, zvýšit až o 50%, pokud je pro podání posudku třeba zvláštní odborná specializace. Snížení a zvýšení odměny se řídí ustanovením § 20 a 21 ZnalV, tedy obdobně jako u znalce zapsaného v seznamu a znalce ad hoc. Pokud je posudek podáván pro jiné subjekty na základě smlouvy, v § 15a odst. 3 ZnalV se znalečné určí v té výši, kterou si ve smlouvě stanoví znalecký ústav za odborné posudky, expertizy aj. Ve vyhlášce není ústavům stanovena možnost účtování odměn a náhrad nákladů paušálními částkami. Paušální částky se pro znalecké ústavy nepoužijí.¹⁹⁶ Postup bude stejný jako u znalce.¹⁹⁷

Účtování náhrady nákladů posudku, tj. cestovní výdaje a hotové výdaje se analogicky řídí podle ustanovení § 18 ZnalZ. Ústavům nepřísluší náhrada mzdy, jelikož výdaje na mzdy zaměstnanců na práce pomocné i na osoby, které zastupují ústav v řízení před soudem a jiné orgány veřejné moci, které ústav ustanovily, řadíme do skupiny výdajů. Takové výdaje nelze proplácet, jelikož odpovídají výdajům vynaloženým za účelem dosažení zisku a jsou kryty výší odměny.

Nekvalitní a opožděně podaný znalecký posudek může být důvodem, kdy je orgán veřejné moci oprávněn snížit ústavu znalečné.¹⁹⁸

---

¹⁹⁶ Srov. § 15b ZnalV

¹⁹⁷ Srov. § 17 ZnalZ

¹⁹⁸ Srov. § 15c a § 25 odst. 2 ZnalV

4. Komparace s vybranou zahraniční literaturou

4.1 Právní úprava znaleckého dokazování na Slovensku

4.1.1 Obecně

Na Slovensku prošla znalecká činnost v trestním řízení jistým vývojem. Názory na znalce byly různé. Buď skeptické, které závisely na rozvoji odborných znalostí a vědeckých poznatků, či názory, které význam znaleckého dokazování přeceňovaly a ve znalci spatřovaly tzv. „vědeckého soudce“. V posledních pár desítkách let došlo ve znaleckém dokazování k mnohým zásadním organizačním změnám, které ovlivnily výkon znalecké činnosti a výrazně se podepsaly na jejím celkovém vývoji.

Do roku 2004 měla Slovenská republika zcela stejnou právní úpravu znalecké činnosti jako Česká republika, a sice zákon č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících. Byl přijat nový zákon č. 382/2004 Sb. o znalcích, tlumočnících a překladatelích,¹⁹⁹ který provádí vyhláška č. 490/2004 Sb. Tento zákon změnil celou koncepci dosavadní znalecké činnosti. V trestním řízení zůstalo zachováno, že se nadále využívá odborných znalostí z různých oborů. Znalecké posudky a odborná vyjádření nebo potvrzení jsou důkazními prostředky, jejichž cílem je využít odborné znalosti ke zjištění skutkového stavu. Ve slovenském trestním řádu se touto problematikou zabývají ustanovení § 141 až 152.

Stále platí, že je znalec osobou odlišnou od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, jehož soud nebo orgány činné v trestním řízení přibírají k objasnění skutečností, které vyžadují odborných znalostí. Strany mohou zaujmout své stanovisko jak ke znaleckému posudku, tak k odbornému vyjádření a potvrzení, tedy mohou předložit svoje znalecké posudky nebo

---

¹⁹⁹ V originálním znění: zákon č. 382/2004 Z.z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch.

potvrzení. I kdyby měl orgán činný v trestním řízení nebo soud pro posouzení věci potřebné odborné znalosti, musí se vyžádat příslušný znalecký posudek, odborné vyjádření či potvrzení.

Zákon z roku 2004 s sebou přinesl také jisté změny v trestním řádu,²⁰⁰ který prošel rekonstrukcí a upravil i znaleckou činnost jako významnou součást dokazování v trestním řízení. Hlavní změna spočívá v rozdělení dosavadní znalecké činnosti na dvě části: na odbornou činnost (§ 141) a znaleckou činnost (§142). I když mají obě mnoho podobných rysů, zákon výslovně ustanovuje, že odborná činnost se vykonává mimo znaleckou činnost. Odborná vyjádření se vydávají při odborné činnosti, v jednoduchých případech postačí písemné potvrzení, o jehož správnosti není pochyb. Bývá vyžadováno zejména od organizací či od státních orgánů specializujících se na konkrétní činnost a osoba, která takové potvrzení poskytuje, musí být odborně erudovaná v dané oblasti. Písemné potvrzení je na stejné úrovni jako odborné vyjádření co do způsobu vyžadování i využitelnosti jakožto důkazu v trestním řízení. Odborné vyjádření i potvrzení si můžeme vyžádat opatřením, proti kterému není možné podat opravný prostředek.

Organizace, která poskytuje odborné vyjádření nebo potvrzení, jsou především státní nebo orgány, které předkládají odborná vyjádření nebo potvrzení bez náhrady.²⁰¹ Ten, kdo podal odborné vyjádření nebo potvrzení, má nárok jen na náhradu nevyhnutelných výdajů, ušlé mzdy či jiného prokazatelného příjmu, nikoli na odměnu.²⁰² Týká se to všech fyzických osob, které podávají odborné vyjádření nebo potvrzení. Organizace musí vždy uvést osobu, kterou je možné vyslechnout, aby se vyjádřila k obsahu odborného vyjádření nebo potvrzení. Výslech probíhá stejným způsobem jako výslech svědka a stejně tak jako v ČR musí být umožněno zpracovateli odborného vyjádření a potvrzení prostudovat spis a seznámit se s důkazy. Pro posouzení, jestli se má odborná otázka objasnit v rámci odborné činnosti nebo je nutné přibrat znalce, je rozhodující správné zhodnocení objasňované skutečnosti

---

²⁰⁰ Zákon č. 301/2005 Sb. o trestním řízení, trestní řád.

²⁰¹ Srov. § 141 odst. 5 trestního řádu

²⁰² Srov. § 152 odst. 3 trestního řádu

orgánem činným v trestním řízení. Znalec se podle ustanovení § 142 TrŘ přibere usnesením, proti kterému je možné podat stížnost pro věcné důvody či pro osobu znalce.²⁰³ Institut odborného konzultanta se objevuje ve slovenském trestním řádu stejně tak jako v českém trestním řádu a jeho úkolem je poskytnout odbornou radu a pomoc orgánům činným v trestním řízení při provádění důkazních prostředků. Postavení odborného konzultanta nelze slučovat s postavením znalce v rámci trestního řízení.²⁰⁴

Slovenský trestní řád je v oblasti znalecké činnosti hodně podobný tomu českému, akorát se liší v uspořádání ustanovení. Jako jeden z příkladů mohu uvést ustanovení § 148 TrŘ vyšetření duševního stavu obviněného. Tato problematika na Slovensku spadá do třetího dílu o odborné a znalecké činnosti a je mu věnováno samostatné ustanovení, zatímco v České republice je vyšetření duševního stavu obviněného v § 116 odst. 1 TrŘ, v oddílu sedmém zvaném „Ohledání“. U nás se tedy neřadí přímo do oblasti znalecké činnosti (oddíl čtvrtý), ale jedná se o jeden z dalších důkazních prostředků.

4.1.2 Novela č. 444/2011 Sb. versus z.č. 382/2004 Sb.

V porovnání s předkládanou novelou zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších přepisů, která nemění jmenování znalců pro jednotlivé obory, v § 3 odst. 1 uvádí: „Znalce jmenuje pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu...“, na Slovensku se setkáme s mnohem modernějším ustanovením § 5 zákona č. 382/2004 o znalcov, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, které zní: „Ministerstvo zapíše do seznamu do 60 dnů od doručení písemné žádosti o zápis fyzickou osobou, která je způsobilá k právním úkonům, bezúhonná, získala příslušné vzdělání, skončila osobité vzdělání, vykonávala praxi v oboru nejméně 7 let, složila zkoušku z příslušného oboru, odvětví, úspěšně skončila speciální studium, má materiální vybavení, nebyla v posledních 3 letech vyškrtuta ze seznamu a složila slib“. Podobně se

²⁰³ Minárik, Š., za kolektiv. Trestný poriadok. Stručný komentár. IURA EDITION, 2006.

²⁰⁴ Chmelík, J. a kol. Místo činu a znalecké dokazování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 162-163.

postupuje také u právnických osob. Novela našeho zákona tedy neřeší podmínky, za jakých je vydáváno znalecké oprávnění. Dále vyvolává pochybnosti, kde jsou potencionální znalci a znalecké ústavy jmenováni, popřípadě nejmenováni, kdo se může stát znalcem či znaleckým ústavem, zda je to doopravdy potřebné apod. Mimo to se musí každý znalec každých 5 let osvědčit zkouškou z odbornosti. Ve jmenování ve srovnání se Slovenskem tedy máme ještě určitě mezery a chybí transparentnost.

V § 15 zmiňované novely č. 444/2011 Sb. je uvedeno, že deník, který si znalci vedou, je možné vést v listinné nebo elektronické podobě. Požaduje ale pouze předmět, objednatele, výši odměny a den proplacení. Bohužel neřeší detailně obsah deníku. Zákon č. 382/2004 obsahuje ustanovení § 14, kde je jasně zakotveno, co musí znalecký deník obsahovat.²⁰⁵ Ustanovení § 17 odst. 1 tohoto zákona stanovuje obsahové vymezení znaleckého posudku, což naše novela účinná od 1.1.2012 zcela postrádá.²⁰⁶

Česká novela se nechala inspirovat slovenskou právní úpravou a v § 17 odst. 2 uvádí: „Je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměna ustanoveními prováděcího předpisu“. Ve slovenském zákonu platí § 3: „Znalec se může dohodnout se zadavatelem na smluvní odměně. Pokud se tak nestane, náleží mu tarifní odměna“. Z čehož vyplývá, že není vyloučena možnost, aby znalec nebo znalecký ústav vyhotovoval posudek v soudních řízeních za obvyklé sazby, které jsou účtované v rámci běžných obchodních vztahů. Jedná se o transparentnější postup s ohledem na náročnost, pracují-li znalci pro soudy. Zároveň si mohou účtovat sazby podle prováděcí vyhlášky. V České republice je zřejmá nechuť znalců pracovat pro soudy. Podobné ustanovení v novele by jistě zkvalitnilo jejich práci. V novele je opomíjena situace, kdy je znalec povinen prioritně vykonat úkon nebo jeho vykonání proběhne za mimořádně obtížných okolností. V zákoně č. 382/2004 lze v těchto případech přiznanou tarifní odměnu i zvýšit.

---

²⁰⁵ Např. pořadové číslo úkonu v kalendářním roku, zadavatel, datum vyžádání, datum vykonání, účel a předmět, objekt úkonu, výše honoráře.

²⁰⁶ U nás máme jakousi metodickou pomůcku, kterou sestavila ČNB pro účely veřejných nabídek. Není ovšem závazná.

Jak jsem se již zmínila ve výkladu o znalcích, ustanovení § 20 a násl. bylo změněno z „odvolání znalce“ na „pozastavení práva vykonávat činnost znalce“ a za § 20 se vkládají § 20a až 20c, které znějí včetně nadpisu: „zánik práva vykonávat znaleckou činnost“.²⁰⁷ K pozastavení činnosti může dojít na základě rozhodnutí předsedy krajského soudu nebo ministra spravedlnosti, pokud bylo proti znalci zahájeno řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům, trestní řízení nebo mu hrozí trest odnětí svobody na základě pravomocného rozhodnutí. Zánik práva vykonávat znaleckou činnost nastane v případě smrti, prohlášení za mrtvého, zbavení způsobilosti k právním úkonům, pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin, pravomocným uložením sankce vyškrtnutím ze seznamu nebo na vlastní žádost. Podle slovenské úpravy dojde k vyškrtnutí ze seznamu znalců na základě vlastní žádosti, pokud znalec nebude pojištěn za škodu při výkonu činnosti do 3 měsíců od jmenování, za výkon činnosti bez pojištění, při ukončení činnosti v oboru, pro který byl jmenován, na základě udělení sankce vyškrtnutí nevyhovění požadavku na odbornou způsobilost, nebo když znalec více než půl roku nevykonává znaleckou činnost ze zdravotních důvodů. V celé novele tedy došlo ke zpřísnění podmínek. Přitom některá ustanovení (např. § 20, 20a a 20c) jsou nejednoznačná, neúplná a stabilitu nenacházíme ani v případných sankcích.

Chtěla jsem poukázat na rozdíly a nedostatky zmiňované české novely²⁰⁸ a platného znění slovenského zákona č. 382/2004. Ještě je stále na čem pracovat a možná by bylo lepší sepsat zcela nový zákon, který by mohl najít inspiraci ve slovenském zákoně.²⁰⁹

---

²⁰⁷ Srov. novela č. 444/2011 Sb.

²⁰⁸ Vůbec poprvé v zákoně o znalcích po novele č. 444/2011 Sb. objevuje problematika přestupků znalců a správních deliktů znaleckých ústavů a za ně stanovené sankce. Může být uložena pokuta do 50 tis. Kč, u znaleckých ústavů do 100 tis. Kč. U závažných přestupků hrozí pokuta do 100 tis. Kč, u znaleckých ústavů do 200 tis. Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu. Pokud se FO či PO neoprávněně vydává za znalce/znalecký ústav v rámci znalecké činnosti, bude uložena pokuta až do výše 200 tis. Kč, resp. do 400 tis. Kč.

²⁰⁹ Maršala, M., Novela o znalcích – porovnání právní úpravy ČR versus SR. NSG Morison znalecký ústav s.r.o.

<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-znalcich-porovnani-pravni-upravy-cr-versus-sr-76837.html>.

5. Úvahy de lege ferenda

Z počátku bych chtěla reagovat na odbornou specializaci znalců. Jako základní slabinu současného stavu pokládám neexistenci či nefungování mechanismů, které by zajistily výběr kvalitních znalců a soustavnou kontrolu. Občané-laici, ale i orgány činné v trestním řízení u znalců předpokládají skutečně odborné stanovisko, není to však pravidlem. Z tohoto důvodu by mělo dojít k transparentnímu postupu při jejich vzdělávání a určitě by nebylo na škodu znalce přezkoušet po uplynutí cca 3 let, jestli se ve svém oboru zdokonalují, přizpůsobují své znalosti neustále se vyvíjející vědě a technice. Vydávání znaleckých oprávnění v nevěrohodném prostředí může u mnohých vyvolávat pochybnosti, resp. jmenování či nejmenování potenciálních znalců (znaleckých ústavů) nebo kdo se může znalcem (znaleckým ústavem) stát a jestli je to skutečně potřebné. S tím souvisí odlišná úroveň znalců stejného oboru, ale z jiných regionů České republiky. Přeci by měla existovat nějaká kontrola znalců, kde by se ukázalo, jestli znalec např. z Prahy vykazuje výsledky na podobně vysoké úrovni jako znalec ze Zlína.

Sbory pro znalecké otázky jmenovány ministrem spravedlnosti nebyly v mnoha oborech ani ustaveny nebo je jejich aktivita nízká. Tudíž se kontrolní činnost Ministerstva spravedlnosti zabývá především formálními aspekty, místo aby ověřovala odbornou úroveň znalců. Dalo by se to řešit, dohledem nad činností sborů pro znalecké otázky.

Pozastavuji se také nad odpovědností znalců za chybně podaný znalecký posudek, který může negativně ovlivnit osud lidí, vůči kterým směřuje. Jejich odpovědnost by měla být nepochybně vyšší, jelikož znalcům snad nedochází, že znalecký posudek může mnohé zvrátit. Kromě ustanovení § 346 TrZ bych do trestního zákona zavedla další ustanovení, které by blíže specifikovalo, k jaké chybě v posudku došlo a jakou sankci lze ta trestný čin očekávat. Můžeme konstatovat, že systém, v němž za fungování znalectví nese organizační odpovědnost stát, který by měl garantovat kvalitu a dostupnost

znalecké služby, se v podstatě osvědčil. Logicky je nutné takový systém inovovat.

V některých oborech zcela chybí znalci nebo je jich tak málo, že mezi nimi neprobíhá vzájemná kontrola vědeckého poznání a dochází tak ke stagnaci znalecké činnosti. Například znalců z oboru ekonomie je nepřehledné množství, ale u některých druhů kriminalistických expertiz, např. kriminalistická odorologie, forenzní biomechanika, je situace vážnější. Ministerstvo spravedlnosti by se mělo snažit o doplnění počtu znalců v nedostatečně obsazených oborech.²¹⁰

V případech, kdy strana obhajoby předloží znalecký posudek, který si sama vyžádala, je žádoucí, aby soud zpracovatele posudku předvolal k hlavnímu líčení jako znalce a v hlavním líčení předseda senátu či samosoudce poučil znalce, jež vypracoval znalecký posudek, podle § 105, resp. § 106 TrŘ. Dokud to nebude probíhat takovým způsobem, nelze hovořit o stejné možnosti dokazování pro stranu obhajoby, což porušuje fair proces (fair trial podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).²¹¹

Znalecké dokazování v trestním řízení se potýká mimo několika shora uvedených problémů s celou řadou dalších nejasností, které si zaslouží mnohem více prostoru, ale řešení těchto otázek je velmi komplikované a zatím lze o nich jen polemizovat.

---

²¹⁰ Musil, J. Hodnocení znaleckého posudku. Ústavní soud České republiky. Ministerstvo vnitra ČR: 3-2010.

<http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>

²¹¹ Vantuch, P. K přístupu soudu ke znaleckým posudkům vyžádaným obhajobou. Trestní právo, 2011, č. 3, s. 31-32.

6. Závěr

Na závěr bych problematiku znaleckého dokazování shrnula asi takto:

Znalecká činnost má v dnešní době beze sporu velký význam jak pro moderní soudnictví, veřejnou správu, tak pro občany. Znalecké posudky zažívají boom, jelikož dochází k prudkému rozvoji vědy a techniky. Pro orgány činné v trestním řízení je stále náročnější posuzovat jednotlivé případy a často se bez spolehlivého fungování znalců neobejdou. Nežádoucím jevem je fakt, že věda a technika mají v současné společnosti velkou autoritu. Laická veřejnost, ale i orgány činné v trestním řízení znaleckým posudkům příliš důvěřují a zdráhají se k nim zaujmout kritický postoj. Na znalce jsou přenášeny stále širší okruhy otázek, k jejichž objasnění nejsou nutné odborné znalosti nebo ty, které mají právní povahu. Soudce je de facto zbavován části svých kompetencí a namísto soudního procesu vzniká „znalecký proces“.

V České republice se znalectví nachází ve velmi neutěšeném stavu a již několik let se lze setkat jak v odborných publikacích, v politických diskuzích, v judikatuře a v řadách samotných právníků a znalců se sílící kritikou. Ta se týká především právní úpravy, tj. zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláška Ministerstva spravedlnosti, která je značně zastaralá a vyžaduje zásadní reformu. Zesnulý český ombudsman Otakar Motejl před pár lety prohlásil: „Soudní znalci ničí lidské životy!“ Jeho reakci je nutné brát vážně, protože znalci nenesou patřičnou odpovědnost za chybně vyhotovený posudek. Současný trend je takový, že soudci bez znaleckého posudku téměř nerozhodnou. Takže nepravdivé posudky mohou způsobit velkou újmu na životech lidí, vůči kterým byl posudek podán.

Za nezbytnou podmínku hodnocení odborné správnosti považuji transparentnost znaleckého posudku, tedy srozumitelnost pro laiky. Mnohdy se zdá, jako by si znalci vůbec neuvědomovali, že jejich posudek by měl zprostředkovat odborné poznatky nikoliv vědcům, ale i právníkům, orgánům činným v trestním řízení, též procesním stranám. Srozumitelnost textu je důležitá především pro obviněného, který by měl dostat možnost se zapojit do

procesu dokazování a do hodnocení důkazů. Někdy méně znamená více a podle mě si znalci autoritu svých posudků nesrozumitelnou terminologií nezvyšují.

Ve větší části mé práce jsem se snažila přiblížit základní pojmy, se kterými se v pokročilém textu pracovalo a bylo tedy nutné je uvést na začátku, aby čtenář-laik porozuměl celé práci bez větších obtíží.

V úvodu jsem zmínila dokazování v trestním řízení, které je spolu se základními zásadami trestního řízení vedle rozhodování nejdůležitější procesní činností orgánů činných v trestním řízení. Dále jsem se zabývala současnou právní úpravou v trestním řádu, resp. ustanoveními, které problematiku znalecké činnosti v trestním řízení upravují. V rámci jednotlivých kapitol jsem zohlednila změny, které do trestního řízení zavedla novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb., jež umožnila zejména stranám trestního řízení využít znaleckých posudků (§ 110a TrŘ). Příprava nového trestního řádu od roku 2008 příliš nepokročila, před tím by určitě byly žádoucí důkladné odborné diskuze, které zatím neproběhly. Nová procesní úprava znaleckého dokazování ve věcném záměru naznačuje, že se dosavadní úprava „v zásadě osvědčuje, proto se navrhuje její převzetí jen s drobnými úpravami“. Nově by měl být upraven výslech zpracovatele odborného vyjádření jako tzv. odborného svědka, ustanovení o vyšetření duševního stavu, prohlídce a pitvě mrtvol a o odběru krve mají být vyjmuta z oddílu ohledání a mělo by dojít k přiřazení ke znaleckému zkoumání, resp. k odbornému vyjádření, kam systematicky patří. Změny se dočkal zákon č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnicích novelou provedenou zákonem č. 444/2011 Sb., která je sice rozporuplná, ale přesto zavedla některé inovace. Samozřejmě jsem novelizovaná ustanovení již promítna do samotného textu diplomové práce.

Nakonec jsem se rozhodla srovnat znaleckou činnost v České republice se slovenskou úpravou. Někomu se může zdát, že slovenština nepatří mezi světové jazyky, vždyť jsem si mohla vybrat srovnání s anglicky mluvícími zeměmi nebo se zaměřit na rakouskou a německou úpravu znalecké činnosti. Mě však přesto zajímalo, jak se vyvíjí znalecká činnost u našich sousedů. Do

roku 2004 se znalecká činnost řídila stejným zákonem č. 36/1967 Sb. a stejnou prováděcí vyhláškou č. 37/1967 Sb. K mému překvapení jsou na Slovensku pro znalce mnohem modernější podmínky a v současné době splňují požadavky na výkon znalecké činnosti v rámci Evropské unie. Slováci totiž přijali zákon č. 382/2004 Sb. o znalcích tlumočnických a překladatelích a o změně a doplnění některých zákonů, který provádí vyhláška č. 490/2004 Sb. Zákon měl značný vliv na slovenský trestní řád, který prošel rekonstrukcí v oblasti znalecké činnosti, a ta se stala významnou součástí dokazování trestního řízení. Zcela oprávněně bychom si měli vzít příklad právě ze Slovenska.

V návaznosti na závěr jsem uvedla některé postřehy v kapitole de lege ferenda, tedy jaký by měl právní stav být, co by bylo vhodné v budoucnu změnit v oblasti trestního znaleckého dokazování.

Musím konstatovat, že při zpracování této diplomové práce se vyskytovalo málo odborné literatury a učebnic. Ještě stále není k dispozici tolik materiálů, které by si významná oblast znalecké činnosti jistě zasloužila. Stejně tak nověle zákona o znalcích, která je účinná od 1.1.2012, není věnována mnou očekávaná pozornost. Předpokládám, že se své recenze dočká alespoň v některém z odborných časopisů. Významným pomocníkem mi byly judikáty a odborné články na téma znaleckého posudku našich předních českých odborníků.

Do práce jsem bohužel nemohla zahrnout komplexní úpravu znalecké činnosti v oblasti trestního řízení, neboť je téma natolik rozsáhlé, že by zasloužilo mnohem více prostoru zvláště pro jednotlivé obory a odvětví, které jsou v trestním řízení nejdominantnější.

Můj postoj ke znalecké činnosti může působit kritickým dojmem. Tak to není. Ve znalectví vidím velkou budoucnost a jistě pro mě představuje účinný nástroj v boji proti kriminalitě.

7. Resumé

In conclusion, I would summarize the issue of expert testimony this way:

In today's world, expert activity has undisputably a great meaning for modern judiciary or public administration as well as for citizens.

Expert testimonies are booming as science and technology are rapidly advancing. For organs active in prosecutions, it is increasingly becoming more difficult to judge individual cases and often they cannot manage without the help of experts. The great authority of science and technology in contemporary society can thus be seen as undesirable. The layman public and even organs active in prosecutions overly believe the expert testimonies and are reluctant to assume a critical stance towards them. Experts deal with increasing domains of questions, which do not concern the law or do not necessarily need specialist knowledge. The jury is as a matter of fact partly stripped of his competencies and instead of a trial, an 'expert process' occurs.

In the Czech Republic, the field of expert opinion is found in a very disconsolate state and for a few years already, one can encounter increasing criticism in scientific publications, political discourse, the judiciary and also in the ranks of lawyers themselves. This concerns especially law adjustments, that is, Act No. 36/1967 Coll., concerning experts and interpreters and the executive ordinance of the Ministry of Justice, which is considerably outdated and requires fundamental reform. A few years ago, the deceased czech ombudsman Otakar Motejl declared: 'Judiciary experts destroy human lives!' It is necessary to consider his reaction, because experts do not carry appropriate responsibility for wrongly drawn testimonies. The current trend is such that judges almost cannot adjudge without an expert testimony. Thus, untrue testimonies can cause a great harm to the lives of the people against whom the testimony was filed.

I consider the transparency of the expert testimony, and thus its comprehensibility for the layman, as an indispensable prerequisite of the

appraisal of expert correctness. Often, it appears as if the experts do not realise that their testimony should convey scientific findings not to scientists, but also to lawyers, prosecution organs and the process sides. Most of all, the comprehensibility of the text is important for the accused who should have the opportunity to be involved in the process of testifying and the assessment of evidence. Sometimes less means more and I believe that experts will not increase the authority of their testimonies by unintelligible terminology.

In the greater part of my work, I tried to zoom in on the basic terms, which I continued to use in the text and it was thus necessary to introduce them at the beginning for the layman-reader's good understanding of the whole work.

In the introduction, I mentioned testifying in the prosecution process, which is, together with the basic codes of the process and decision making, the most important process activity of the prosecution organs. Further, I engaged in contemporary law modification in the Code of Criminal Procedure, meaning the constitutions which modulate the issue of expert testimony in the prosecution process. Within the frame of individual chapters, I took into account changes which were brought into the prosecution process by the legal amendment Act No. 265/2001 Coll., which in part enabled the sides in the prosecution process to make use of expert testimony (§ 110a TrŘ).

The preparation of a new Code of Criminal Procedure from the year 2008 has not progressed much, necessary thorough specialist discussions on the topic has not passed yet. The new process modification of expert testimony in legislative intention implies that the current state of modification, is essentially certificatory, and thus it is proposed to adopt it with minimal amendments'. Newly, the interrogation of the processor of the expert testimony as the so called 'expert witness' should be adjusted, as well as the provision of mental state examination, inspection and autopsy of corpse and also blood collection should be removed from examination section and should be assigned to expert examination, respectively to a scientific pronouncement, where it systematically belongs.

Act No. 36/1967 Coll. concerning experts and interpreters has undergone some changes through the legal amendment of Act No. 444/2011 Coll., which albeit controversial, has introduced some innovations. Of course, I have reflected the already revised amendments into the actual text of the thesis.

Finally, I decided to compare expert activity in the Czech Republic with the Slovak form. To some, it might appear that the Slovak language does not belong among world languages; after all I could have chosen a comparison with English-speaking countries or focus on Austrian or German modifications to expert activity. However, I was still interested, how expert activity is developing over at our neighbours. Until the year 2004, expert activity has adhered to the same Act No. 36/1967 Coll. and the same decree Act No. 37/1967 Coll. To my surprise, there are much more modern conditions for experts in Slovakia and currently fulfill the demands for the execution of expert testimony within the frame of the European Union. Namely, Slovaks accepted Act No. 382/2004 Coll. concerning expert interpreters and translators and about the alteration and supplementation of some laws, which is performed by Decree No. 490/2004 Coll. The Act had a significant impact on the Slovak Code of Criminal Procedure, which has undergone a re-codification of expert activity, and it became an important part of proving the criminal proceedings. Quite rightly, we should just take an example from Slovakia.

As a follow up to the conclusion I have noted some observations in the chapter *de lege ferenda*, that is what the legal situation should be like and what would be appropriate to change in the future in the field of expert criminal evidence.

I must say that during the process of writing this thesis, only a small quantity of scientific literature and textbooks were to be found. Still, there is not sufficient material available which such a significant area of expert activity certainly deserves. Likewise, the law amendment about experts, which is effective from 1 January 2012 is not given the attention I would expect. I assume that it will see its review at least in one of the specialist magazines.

Very important tools for me in this work were law and specialist articles on the expert opinion of leading Czech experts.

Unfortunately I could not include a comprehensive presentation of expert activity in the area of criminal proceedings, since the topic is so extensive that it deserves much more space especially for individual sectors and industries which are dominant in criminal proceedings.

My attitude to expert activity may seem critical. So it is not. I see a great future in expertise and for me it is certainly an effective tool in the fight against crime. The only thing I'm skeptical about is the current lowly sophisticated regulations.

8. Bibliografie

Monografie:

- Bělohávek, A. J., Hótová, R. Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech. Vydání první. Praha : C.H. Beck, 2011, 588 s.
- Bradáč, A., Krejčíř, P., Kledus, M a kol. Soudní znalectví. 1.vydání.Brno:AN CERM, 2010
- Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5.vydání.Praha:ASPI, 2008, 824s.
- Doerfl, L. Zákon o znalcích a tlumočnících.Komentář.1. vydání Praha : C.H.Beck, 2009, 205s.
- Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004. 1176 s.
- Fryšták, M., Krejčí, Z. Postavení znalce v trestním řízení. 1.dotisk. 1.vydání.Brno: Masarykova univerzita 2010, č. 448
- Hendrych, D., a kolektiv. Dokazování v trestním řízení. Právní slovník, 2009, 3.vydání
- Husár, E. a kolektiv. Trestné právo procesné. Druhé prepracované vydanie. IURA EDITION: 2001. 48. Publikacia.
- Chmelík, J. a kol. Rukojeť kriminalistiky. Plzeň:Aleš Čeněk, 2005
- Chmelík, J. a kol. Místo činu a znalecké dokazování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
- Ivor, J. a kolektiv. Trestný poriadok. Stručný komentár. IURA EDITION, 2006.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha:Leges 2010, 784 s.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami judikaturou. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 1280 s.
- Jelínek, J. a kol.:Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1.vydání.Praha:Leges 2009, 1216 s.
- Kordík, M. Systém trestného práva a jeho struktura (teoretické členenie). Právny obzor, 91, 2008, č. 6, s. 535 – 547.
- Mathern, V. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984
- Musil, J. Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertizy. Praha: Univerzita Karlova, 1971
- Musil, J. Konrád, Z., Suchánek, J. Kriminalistika. 2. Přepracování a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2004

- Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2007
- Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004
- Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Praha: Eurounion, 2004
- Novotný, F., Souček, J. et al. Trestní právo procesní. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 410 s. ISBN 978-80-7380-237-0.
- Pješčak, J. a kol. Kriminalistika. Bratislava: Obzor, 1981
- Porada, V. a kol. Kriminalistika. Brno: Cerm, 2001
- Prokejšová, M. Dokazovanie a jednotlivé dokazné prostriedky v trestnom procese (s praktickými príkladmi). Právnická fakulta univerzity Komenského, Bratislava: 2009, 1.vydání. s. 107.
- Protivínský, M., Klvaňa, K. Základy kriminalistiky. 2. Vydání. Praha: Armex Publishing, 2007
- Rybář, M., Základy kriminalistiky. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2001
- Straus, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006
- Stříž, I., Polák, P., Fenyk, J., Hájek, R. Trestní zákoník a trestní řád- Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2.díl. Trestní řád. Praha: Linde, 2010
- Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6.vydání. Praha: C.H. Beck, 2008
- Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 6.vydání. Praha: C.H. Beck, 2008
- Šámal, P., Růžička, M., Novotný, F., Doucha, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C.H. Beck, 1997
- Šimovček, I., Teória kriminalistiky. Bratislava: Iura edition, 2000
- Škoda, J., Vavera, F., Šmerda, R. Zákon o policii s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009.

Odborné časopisy:

- Heinz, R. Znalecké dokazování. Trestní právo, 2009, roč. 14, č.7-8, s. 19-24
- Jánský, A. Úhrady za odborná vyjádření v trestním řízení. Trestní právo, 2005, roč.10, č.5, s.11-16.

- Kučera, J. Význam znaleckých posudků a formulace otázek v případech vražd novorozeneých dětí matkami. Kriminologický sborník, 2003, č.4, s.30-37.
- Netík, K. Je třeba znalců z oboru psychologie v trestním řízení? Bulletin advokacie, 2007, č.3, s.41-43
- Púry, F. O aktuální judikatuře k dokazování v trestním řízení. Soudní rozhledy, 1998, č. 5, s. 109.
- Růžička, M. K problematice přibrání znalců po novele trestního řádu provedené zák. č. 274/2008 Sb. Státní zastupitelství, 2009, roč.7, č.5, s.12-19
- Růžička, M. a Zezulová, J. K problematice vzájemného vztahu znaleckého posudku a odborného vyjádření po novele trestního řádu provedené zák. č. 265/2001 Sb. Trestněprávní revue, 2004, č. 9.
- Růžička, M. K možnosti státního zástupce vydat v přípravném řízení pokyn policejnímu orgánu k přibrání znalce po nabytí účinnosti novely trestního řádu č. 274/2008 Sb. A k dalšímu postupu v této souvislosti. Trestněprávní revue, 2009, č. 4. s. 125.
- Strejc, P., Císařová, D. Podklady pro soudně lékařská posouzení některé trestněprávní problémy. Zdravotnictví a právo, 2000, č. 10, s. 19-21.
- Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky. 2011, č. 7.
- Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky. 2011, č. 1.
- Vantuch, P. K reakci obhajoby a soudu na znalecký posudek předložený poškozeným. Bulletin advokacie, 2006, roč. 36, č. 7, s. 47
- Vantuch, P. K znaleckým posudkům vyžádaným obhajobou po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2002, roč.32, č. 4, s. 32-41.
- Vantuch, P. Ke znaleckým posudkům předloženým stranou a k výsledku jejich zpracovatele. Trestní právo, 2003, roč. 8, č. 5, s. 19-24.
- Vantuch, P. Odborná vyjádření, či znalecké posudky? Právní rádce, 2003, roč. 11, č. 6, s. 55-59.
- Vantuch, P. Znalecké posudky vyžádané obhajobou. Právní rádce, 2002, roč. 10, č. 4, s. 26-30.
- Vantuch, P. Novela trestního řádu. Právní rádce, 2004, č. 8, s. 51.
- Vantuch, P. K přístupu soudu ke znaleckým posudkům vyžádaným obhajobou. Trestní právo, 2011, č. 3, s. 31-32.

- Tichý, J. K některým otázkám činnosti konzultanta v trestním řízení. Státní zastupitelství, 2005, č. 10, s. 5-7.

Právní předpisy:

- Sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR, Poskytování údajů ze zdravotnické dokumentace znalcům podávajícím posudek mimo řízení před státními orgány. 42/86-org.
- Sdělení ministerstva financí ke zdaňování odměn vyplácených znalcům a tlumočnickům za znalecké posudky a tlumočnické úkony. 154/73 310/93.
- z.č. 40 ze dne 8. Ledna 2009 trestní zákoník. In Sbírka zákonů České republiky.2009, částka 11, od s. 354 (ve znění pozdějších předpisů).
- z.č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním(trestní řád), v platném znění, novelizace z. č. 41/2009

Judikatura:

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18.12.2006, sp.zn. I. ÚS 321/06
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27.10.2005, sp.zn. II. ÚS 153/04
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30.4.2007, sp.zn. III. ÚS 299/06
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 2.3. 1956, sp. zn. 1 Tz 43/56
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3.6. 1976, sp.zn. 4 Tz 98/76
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 33 Odo 324/2005

Internetové zdroje:

- Maršala, M. Novela zákona o znalcích – porovnání právní úpravy ČR versus SR.
NSG Morison znalecký ústav s.r.o. (cit. 19. října 2011).

Dostupné na:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/novela-zakona-o-znalcich-porovnani-pravni-upravy-cr-versus-sr-76837.html>

- Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Evidence znalců a tlumočnicků (online). Justice.cz, oficiální server českého soudnictví (cit. 14 prosince 2012).

Dostupné na:

[http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm)

- Musil, J. Hodnocení znaleckého posudku. Ústavní soud České republiky. Ministerstvo vnitra ČR: 3-2010.

Dostupné na:

<http://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>

- Musil, J. Převyprávění sporu soudních znalců. Policie České republiky – Kriminalistický ústav Praha. (cit. 18.2. 2011).

Dostupné na:

<http://www.policie.cz/clanek/prevypraveni-sporu-soudnich-znalcu.aspx>

- Telec, I. Právní postavení znalců a tlumočnicků. Masarykova univerzita v Brně.

(cit. 21.10.2009).

Dostupné na:

<http://pravniradce.ihned.cz/c1-38730880-pravni-postaveni-znalcu-a-tlumocniku>